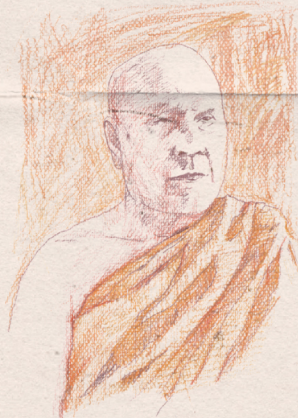

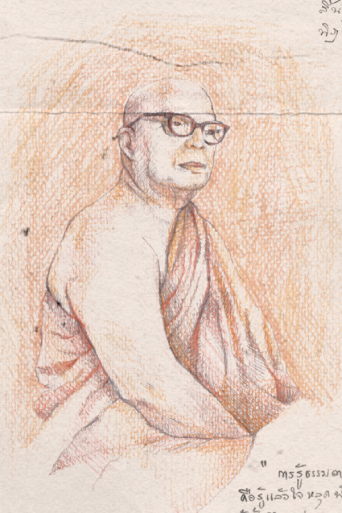
ชาวนพทุธ

ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๒

" พบกับ คามดี ประเสริฐคำ
พินิจ คามขันธ์ "

" ไม่ควรปล่อยจิตให้รับใช้
พินิจ มน. "
(คำให้จิตต์ สรอม ๑๖๖๕๖๖)

สัจจ กัณโณ
อุจจวณ ประเวณี
สัจจ กัณโณ
กิจจวิธ กัณโณ

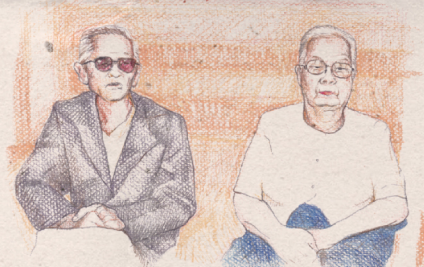

It is not flesh and blood,
but the heart, that makes
brothers.

Chiller

" พระธรรมของทุก ๆ ท่านจริง ๆ.
คือรู้แต่ใจ หูไปตามหู รู้ด้วย, ความ
รักนี้จะเป็นอย่างอื่น - ที่เห็นด้วยใจ
ใจไม่เหมือนคนอื่นตามทีไร, ความรักนี้ ก็
เป็นของผู้อื่น แต่ตนกับใจมาติดกัน "

ทัพเจ้าต้อง กระทำสิ่งที่ดีที่สุดในทัพเจ้า "ให้แก่โลก.
สิ่งที่ดีที่สุดในทัพเจ้า: ทำได้ในที่นี้ ก็คือ การพยายาม
ทำให้ ชรรษะของพระบาทองค์ เป็นประโยชน์สูง แก่
ชีวิตของเพื่อนมนุษย์ ให้มากที่สุด. ทัพเจ้า ~~เป็น~~
เป็น "สื่อ" ฝึกอบรม กับเพื่อน มนุษย์ ให้ได้พบกับ
โดยทาง ทำสิ่งที่ดีที่สุดในที่นี้, ที่ซึ่งของปิด ให้เปิด,
ที่ซึ่งห่อหุ้มของ ให้กลายเป็น ห่อหุ้มของ และทำ
คนที่กลัว ในกลัว, คนเกลียด ให้มีความรักและ
บูชาใน พระธรรม. การทำเช่นนี้ นอกจากจะเพิ่ม
การให้สิ่งที่ดีที่สุดในทัพเจ้าแก่โลกแล้ว ยังเป็น
การถนอม รักษาไว้ ต่อพระบาทองค์ ด้วย. มันจึงเป็น
หน้าที่ ~~ของทัพ~~ โดยตรงของทัพเจ้า ให้คนคนละคนละ
ต่อ มหาเทพ.

มหาเทพ-๑๖ มจร. ๘๐

๘

จดหมายจากวัดอุโมงค์ เชียงใหม่
ถึงสวนโมกข์ ไซยา

พุทธทาสภิกขุ

๑๖

เมื่อท่านปัญญาอันทะลุถึงเจ้าเซ็น สิริโรส

ปัญญานันทภิกขุ

๒๘

สายใยแห่ง "สวนพุทธธรรม" เชียงใหม่

พระจรินทร์ อากสุสโร

๓๖

ชีวประวัติที่เจ้าของเขียนเล่าไว้เอง

เซ็น สิริโรส

ISSN ๐๑๒๕-๔๐๖๕

ผู้พิมพ์

ชาวพุทธมูลนิธิ

เจ้าของ

พุทธนิคม เชียงใหม่

ที่ปรึกษา

พระครูสมุห์บุญเลิศ ชยวิโส

พระจรินทร์ อากสุสโร

พระมหานรินทร์ นรินโท

บรรณาธิการ

เพ็ญฉาย สิริโรส

ผู้จัดการ

สุวรรณา พันธุ์ไพศาล

ศิลปกรรม

อุบัตินิตย์

อิสรา เก.

๔๖

รัตัญญูแห่งสวนพุทธรธรรม :
บทสัมภาษณ์ป้าแอ (เจ้าเพ็ญฉาย สิริรส)

กองบรรณาธิการ

๕๒

อนุสรณ์สามศาสน์ทาสไตรรัตน์

ไตรทาส

๕๖

ถึง...เพราะเห็นทุกข์

พระอธิป อธิปญโญ

๖๐

วิปัสสนา-ภาชนะ

สตฺติโอเค

กองบรรณาธิการ

พระอธิป อธิปญโญ

พระราชันย์ อุฎฐานโรโต

พระสิทธิพร นรุตตโม

โชษิตา ธรรมรักษานุกูล

อรทัย งามละออ

ชวิศา บำรุงพรไพศาล

เฉลิมขวัญกมล เป็งจันทร์

ปิยะ แสนคติ

สำนักงานสวนพุทธรธรรม

วัดอุโมงค์สวนพุทธรธรรม

ถ.สุเทพ อ.เมือง เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

buddhanikomcm@gmail.com

www.watumong.info

Facebook : ชาวพุทธวัดอุโมงค์

พิมพ์ที่

ทรีโอ แอดเวอร์ไทซิ่ง

แอนด์ มีเดีย จำกัด

โทร. ๐๕๓-๒๗๒-๐๗๙

ชาวพุทธสกนนา

ต้นปี พ.ศ.๒๕๗๕ ในคราวที่พระมหาเงื่อม พระภิกษุหนุ่มจาก พุมเรียงซึ่ง ณ ขณะนั้น กำลังศึกษาพระปริยัติธรรม อยู่ที่วัดปทุมคงคา และเพิ่งสอบไม่ผ่านเปรียญธรรม ๔ ประโยค ได้ตัดสินใจอย่างแน่วแน่แล้ว ที่จะกลับบ้าน พระมหาเงื่อมเขียนจดหมายถึงนายยี่เกยผู้เป็นน้องชาย เล่าถึงความตั้งใจในการที่จะกลับพุมเรียง ตอนหนึ่งว่า

“...เรாதกหลงใจกันแน่นอนแล้วว่า กรุงเทพฯ ไม่ใช่เป็นที่ที่จะค้นพบ ความบริสุทธิ์ การกล้าเข้าเรียนปริยัติธรรมทางเจ็ดด้วยศรัทธา เป็นผลดี ให้เรารู้สึกตัวว่า เป็นการก้าวผิดไปก้าวหนึ่ง หากรู้ไม่ทันก็จะต้องก้าวไป อีกหลายก้าว และยากที่จะถอนออกได้เหมือนบางคน จากการรู้สึก ว่า ก้าวผิดนั่นเอง ทำให้พบเงื่อนไข ทำอย่างไรเราจะก้าวถูกต้องด้วย เราเดินตาม โลกตั้งแต่นาทีที่เกิดมา จนถึงนาทีที่มีความรู้สึกนี้ ตอนนี้ไป เราจะไม่ได้เดิน ตามโลก และลาโลกไปค้นหาสิ่งที่บริสุทธิ์ ตามรอยพระอริยะที่ค้นแล้ว จนพบ...”

วันวิสาขบูชาของปีนั้นเอง พระมหาเงื่อมก็ได้เข้าไปอาศัยวัดร้าง โดยคณะญาติโยมได้สร้างเพิงที่พักหลังพระพุทธรูปเก่าซึ่งเป็นพระประธาน ในวัดร้างตะพังจิก เป็นที่ทดลอง ศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างเอาจริงเอาจัง จนได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ต่อมาพระมหาเงื่อมได้เปลี่ยนชื่อวัดร้างแห่งนั้นใหม่ ว่า “สวนโมกขพลาราม” อันหมายถึง “สวนป่าอันเป็นกำลังแห่งความ หลุดพ้นจากทุกข์” ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นที่จะเปลี่ยนหน้าประวัติศาสตร์ ของพระพุทธศาสนาไทย และแนวทางคำสอนตามแบบ “พุทธทาส” แห่งสวนโมกข์ ไซยา จะแผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวางในเวลาต่อมา

ในปีเดียวกับที่ท่านอาจารย์พุทธทาส ได้ก่อตั้งสวนโมกขพลาราม ขึ้นที่ไซยานั้นเอง พระภิกษุหนุ่มจากพัทลุง นามว่า “ปั่น ปทุมุตโตโร” ได้ขึ้น เทศน์บนธรรมาสน์เป็นครั้งแรก อันเนื่องมาจากเจ้าอาวาสมีกิจนิมนต์นอก วัด พระธรรมเทศนาที่พระปั่นขึ้นแสดงในวันนั้น สร้างความอัศจรรย์แก่ชาว- บ้านเป็นอย่างยิ่ง เพราะท่านเทศน์ได้อย่างคล่องแคล่ว โดยไม่ได้อาศัยการ อ่านใบลานเลยแม้แต่หน่อย ซึ่งนับว่านั่นเป็นการแหกขนบการแสดงธรรมของ พระภิกษุไทยอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน

ปีต่อมา พระปิ่นได้ร่วมขบวนเดินจาริกกับพระโลกนาถ พระภิกษุชาวอิตาเลียนที่ได้ชักชวนพระและสามเณร เดินธุดงค์จากประเทศไทยผ่านประเทศพม่า โดยมีจุดมุ่งหมายที่ประเทศอินเดีย อันเป็นดินแดนพุทธภูมิ แต่ด้วยมีเหตุขัดข้องเมื่อถึงประเทศพม่า พระปิ่นก็ตัดสินใจเดินทางกลับประเทศไทย แต่แล้วในปี ๒๔๗๗ พระปิ่นก็ได้มาจำพรรษาที่ท่าานอาจารย์พุทธทาส ที่สวนโมกขพลาราม และได้ร่วมเป็นสหายธรรมในการเผยแผ่ธรรมะ คำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ปี ๒๔๙๒ พระปิ่นก็ได้รับอารธนาให้มาจำพรรษาที่เชียงใหม่ ณ วัดอุโมงค์ และได้เริ่มแสดงธรรมรูปแบบใหม่ โดยการยืนแสดงปาฐกถาธรรม ไม่นานนับจากนั้น การแสดงธรรมอย่างตรงไปตรงมา เข้าใจง่าย เร้ากุศลให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกตื่นตัวของพระปิ่น ก็เป็นที่เลื่อมใสของชาวเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง เดินทางมาฟังธรรมจนล้นศาลาไปต้องตั้งเป็นปรากฏการณ์อย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ชื่อเสียงของพระปิ่นในนามของ “ภิกษุปัญญานันทะ” แห่ง “พุทธนิคมเชียงใหม่” ก็จรรจายไปทั่วทุกสารทิศนับแต่นั้น

ในปี ๒๔๙๐ คหบดีเจ้าของโรงบ่มยาสูบ ชาวเชียงใหม่ นามว่า “เจ้าชื่น สีโรรส” ได้อ่านหนังสือ “พุทธศาสนา” และหนังสือ “การปฏิบัติธรรม” เขียนโดยพุทธทาสภิกขุ ก็พลันเกิดความเลื่อมใสในปฏิปทาคำสอน เวลาต่อมาจึงได้เดินทางไปนมัสการท่านอาจารย์พุทธทาสที่ไชยา จนเกิดความตั้งใจที่จะทำงานเผยแผ่พุทธธรรมตามแนวทางของสวนโมกข์ ขึ้นในดินแดนล้านนา เจ้าชื่นเริ่มต้นด้วยการตั้งโรงพิมพ์เล็ก ๆ เพื่อพิมพ์หนังสือธรรมะแจกจ่ายแก่ผู้สนใจ และได้อารธนา “ภิกษุปัญญานันทะ” มาเป็นผู้นำในการเผยแผ่ธรรมะในนามของ “พุทธนิคมเชียงใหม่” ซึ่งนับเป็นหมุดหมายที่สำคัญของประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในดินแดนล้านนามาจนถึงปัจจุบัน

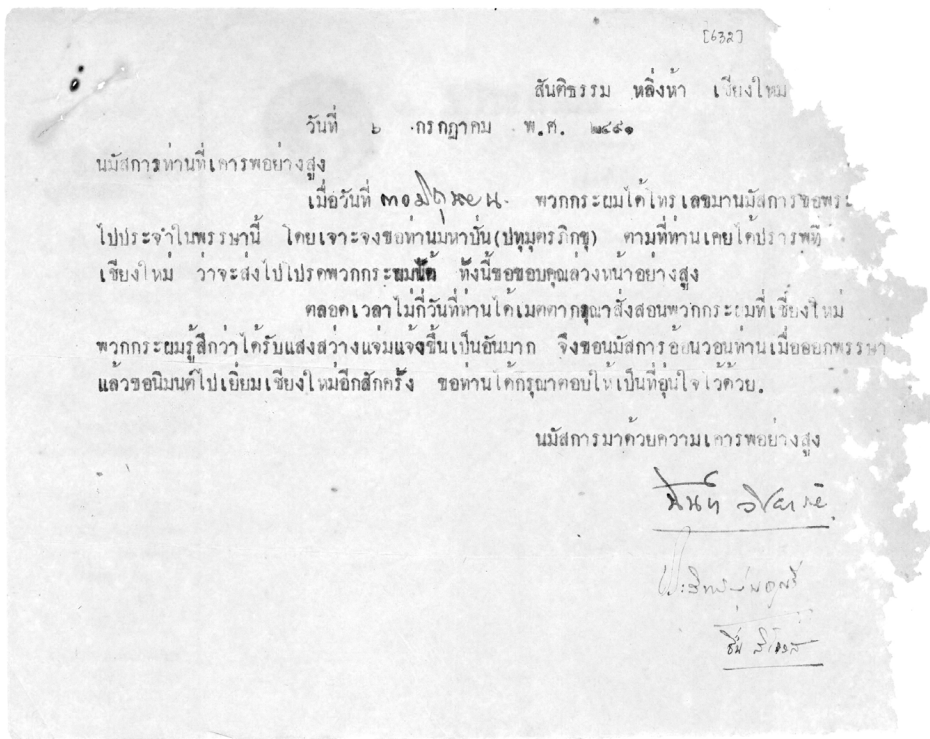

ท่านอาจารย์พุทธทาส และเจ้าชื่น สิโรธ
ที่สวนโมกขพลาราม ไซยา

จดหมายจากวัดอู๋มอญ เชียงใหม่ ถึงสวนโมกข์ ไซยา

จดหมายจากเจ้าพ่อขึ้น สีโรรส
ถึงท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ*

* จดหมายจากเจ้าขึ้น สีโรรส ถึงท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ เนื้อความในจดหมายกล่าวถึงความประสงค์ของเจ้าขึ้นที่กราบนิมนต์พระมหาปิ่น ปทุมทศ หรือที่รู้จักกันดีต่อมาในนามของหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ ขึ้นมาเป็นเจ้าอาวาสวัดอู๋มอญครั้งแรก และทำงานเผยแผ่ในนามของ "คณะพุทธนิคม เชียงใหม่" ลงวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๑

ความนำหล เซาพุทธทอง

๑๕ กันยายน ๒๔๘๑

ธรรม พุทธและเมตตา แต่คุณทั้งสาม

จดหมายลงวันที่ ๒ กรกฎาคมศกนี้ อาตมาได้รับแล้ว เห็นว่าไม่มีเรื่องด่วน
โดยตอบช้าไปน้อย คงขออภัย.

เรื่องท่านมหาในนั้น ออกพรรษาแล้ว สักวันใหม่ก็จะได้ทราบขึ้นมา. ความ
จริงเรื่องนี้ เป็นเพราะขอไปเฝ้าเวลากระชั้นชิด พอทราบคณมาข้างพระเดช ว่ามีเหตุ
จะมาเชียงใหม่ คำตอบนั้นมาถึงช้าเมื่ออีก ๑๖ วัน จะเข้าพรรษาเสียแล้ว ก็ไม่มีทางที่
จะให้มาทันกำหนดพรรษาได้. ดูเหมือนท่านตั้งใจว่าจะให้เสีย สักกระยะบ้าง เพราะฉะนั้น
เมื่อท่านมาที่เชียงใหม่แล้ว ก็จะได้แจ้งกำหนดมาที่ทางนี้ทราบ และให้ไปเฝ้าไปตาม
ประสงค์ของท่านเองด้วย. มีเรื่องที่น่าคิดอย่างหนึ่ง คือว่า พวกทางนี้ยังมีความ
รู้สึกผิดของ เหมียววังเดิมที่ ในการที่จะไม่ให้ท่านมา เพราะเขาได้ทราบเรื่องนี้
และ เฝ้าเวลาก่อนหน้าพรรษา. ข้อนี้หาความความมากที่มากมายเหมือนกัน. ทางที่
นั้น พยายามถึงเรื่องจำพรรษา ให้ท่านมา ในจำนวนมาเที่ยวเสียก่อนก็แล้วกัน มา
แล้ว จึงค่อยพูด. มีฉะนั้น มีความขัดข้อง หรือหาความรำคาญที่เกิดขึ้น ด้วยมาก.

สำหรับอาตมานั้น ตั้งใจว่า ถ้าไม่มีอะไรที่ขัดข้อง ก็สมควรไปอีกสักครั้งหนึ่ง.
เวลานี้ กำลังเร่งรีบไปหาทำข่าวที่ต่างค่าย ให้เสร็จไป นอกนั้นก็ไม่ได้ยุ่งพัน
อะไร.

อาตมาขออุทิศใน การที่อุทิศพยายามจะเข้าใจถึงตัวพุทธศาสนา ให้ยิ่งขึ้นไป
และยังมีความคิดเหมือนผู้สวรับว่าเพื่อประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันด้วยอีกส่วนหนึ่ง.
ทั้งสองอย่างนี้ เป็นการช่วยทำพระศาสนาให้ตั้งมั่นถาวรด้วยทั้งนั้น. โดยเฉพาะ
ข้อแรก คือการพยายามทำตัวให้เข้าใจถึงพุทธศาสนาเสียก่อนนั้นแหละ จะทำให้พระศาสนา
มีเจริญมั่นคงสำหรับคนทั่วไป แล้วคุณก็แล้วศาสนาได้ง่าย (เหมือนชายสืบคำที่มีคุณภาพ
แน่นอนเด่นชัด).

เมื่ออาตมาเชียงใหม่แล้ว รู้สึกว่าเรานี้ก็ถึงแต่อยู่กับมากไปสักหน่อย และดูกับ
ทางฝ่ายและสนุก. แต่ก็ไม่ได้เสียอะไร เพราะมันทำให้มีความดีและกล้าหาญ
มากขึ้นกว่าเดิมมาก ทั้งเป็นการฝึกหัดที่เราปฏิบัติชอบ ในการที่เราจะต้องทำใจโดยมาก
ไม่แพ้พวกเขา ทั้งเราเป็นผู้เข้าไปให้. แล้วในที่สุด ก็จะมีเขาถึงสิ่งที่ดีกว่าเราถึง
ด้วยกัน เป็นจำนวนมากเป็นที่พอใจ. คนเราต้องการเพื่อนพ้องนั่นเอง.

เกี่ยวกับแสงสว่างนั้น ถ้าพูดถึงหลอดที่ติด มันเป็นสองชั้นแท้. คือแสง
สว่างสำหรับอาววิชาของคณเองนั้น ทุกคนมีแล้ว ยังขาดอยู่ที่แท้ก็ไม่มีโอกาสส่องแสง
จนกว่าจะมีการเขียนหรือแกะให้ถูกปม และแกะได้ละ เพราะของใครของมัน. แสงสว่าง
อีกอย่างหนึ่งนั้น เป็นเพียงแสงสว่างจากข้างนอก ซึ่งท่านนี้ที่เล็กน้อยๆ ในการที่
ทำพบบนที่ติด (ซึ่งมักจะ เป็นเส้นผมบางๆ) นั้น ได้โดยง่ายสักหน่อยเท่านั้นเอง. ซึ่งได้แก่

* จดหมายตอบกลับจากท่านอาจารย์พุทธทาส ถึงเจ้าขึ้น
ลงวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๑

คำเทศนาถึงสอนทั้งหลาย. เพราะฉะนั้น ความสำเร็จ จึงอยู่ที่การยอมวิญญูติบนคำนี้ ให้เป็นผลผลิตสำเร็จรูป ขึ้นมา. ความดีใจหรือพอใจของคนเรานั้นเกิดเสียเพียง แก้ไขด้วยสติปัญญาใหม่ ๆ หรือมาก ๆ และถ้ามองจนคำไหนลงไปว่าตนยังไม่มีอะไรเลย เพราะมันชั่วร้าย เป็นของไม่มีค่า หมดคุณค่าจนกว่าในเรือนนี้ ไม่มีอะไรที่มีค่า มีแต่เศษ มูลฝอย. ไม่ได้สนใจ ก็เลยดูเป็นไม่มีอะไร.

ความโลภ ความโกรธ ความหลง ที่เคยมีมาแล้ว หรือกำลังมีอยู่ก็ตาม นั้นแหละจะเป็นสิ่งที่ให้ความสว่างในส่วนลึก จึงควรดูสัจธรรมจนหลุด ทิ้งมันให้หมด ผลิตผลอันใหม่ที่มีค่า. พอทำมันเปลี่ยนสภาพ เป็นผลิตผลอันใหม่ได้ มันก็หลุดจากที่ติด เทวาก็มันเคยมีไหม่มากที่สุดตามที่เราเข้าใจกัน. ว่าที่จริงแล้ว ไม่มีอะไรที่แท้เลย อันไหนที่หลง มันลำบากนักถึงตรงที่เราไม่รู้จักมันเท่านั้น. ถ้าในโลกนี้ไม่มีกิเลส พระอรหันต์ก็มีไม่ได้ เพราะไม่มีอะไรจะเป็นพระอรหันต์. สิ่งทั้งปวง เป็นภาพเปรียบด้วย กันทั้งนั้น เข้ากันด้วย. แต่ความแปลกกันบางอย่างในดวงใจ เกิดขึ้นมาเพราะบาง อย่างมันติดกับเราอย่างสัตว์เคี้ยวในบ่วง บางอย่าง เราไม่ยอมให้โลกาพาไป หรือเข้าใจ มันเช่นนั้นเอง. ฉะนั้น สิ่งใดที่มันเคยติดเรามากที่สุด จงพยายามดู หรือยอมสิ่ง นั้นเข้าไปใกล้ แสงสว่างในคำนี้ ก็จะเป็นของขึ้นเอง.

จงดูทุกสิ่ง, ที่เรานึกว่าเป็นของเรา ตั้งแต่เนื้อหนังร่างกาย เข้าไปถึงใจ หรือสิ่งที่ติดอยู่กับใจ ที่มันจะถูกถือว่ามีเป็นของเรา. ดูเรื่อยๆไป จนกว่าแสงสว่าง ข้างในจะ โผล่ขึ้น เพราะความจริงมันยอมให้ความจริงไปพบ. พลังใจก็ดูไปตาม พลังใจ หรือความดีของคนนั้น และดูจนกว่า จ्ञาว่ามันเป็นอะไรกันแน่. การดูที่รู้จักสิ่งนั้นๆ นั้น พยายามอย่ามีหัวข้องในการดูว่า สิ่งนั้น

- (๑) มันกำลังมีปรากฏการณ์ภายนอกเป็นอย่างไร ก็อย่างนี้
- (๒) มันเกิดขึ้นได้เช่นนั้น จากอะไร หรือเพราะอะไร
- (๓) มันให้เกิดผลหรือหรือปฏิริยา มันมีอะไร ก็อย่างนี้ขึ้น ข้างใน
- และ (๔) ความตรงกันข้าม หรือความไม่มีสิ่งนั้น จะมีอยู่โดยลักษณะ และผลเป็น ภายนอก. เพราะว่า เป็นหลักคำหรือสิ่งทั้งปวง ชนิดที่จะทำให้แสงสว่างข้างใน โผล่ขึ้นมา พยายามกระทำนั้น. จงดูสิ่งทั้งปวง ทั้งที่เป็นภายนอกคือบุคคลหรือสิ่งของที่ เรานึกว่าเป็นของเรา และที่เป็นภายใน เช่นเนื้อหนังร่างกาย ไร้มันใจเจ็บ ก็คือ ความดี ความชั่ว บุปผา ฯลฯ กระทั่งดวงใจ หรือสิ่งที่แฝงกันอยู่กับดวงใจเป็นที่สุด ด้วยหลัก ๔ ประการนี้ พยายามดู เป็นทางคิดขั้นที่สุด ที่จะเข้าถึงตัวพระศาสนา ด้วยความโสดของแสงสว่าง. ซึ่งเป็นแสงสว่างจริงๆ. เห็นสมรรถภาพของแสงสว่าง ชนิดที่เป็นคำเทศนาสั่งสอน.

ธรรม พุทธและเมตตา

สันติธรรม หลังห้า เชียงใหม่

วันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๑

นมัสการท่านที่เคารพอย่างสูง

เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน พวกกระผมได้โทรเลขมานมัสการขอพระ
ไปประจำในพรรษานี้ โดยเจาะจงขอท่านมหาบ้น (ปทุมตรภิกขุ) ตามที่ท่าน
ได้ปรารพที่เชียงใหม่ว่าจะส่งไปโปรดพวกกระผมนั้น ทั้งนี้ขอขอบพระคุณ
ล่วงหน้าอย่างสูง

ตลอดเวลาไม่กี่วันที่ท่านได้เมตตา กรุณา สั่งสอนพวกกระผมที่
เชียงใหม่ พวกกระผมรู้สึกว่าได้รับแสงสว่างแจ่มแจ้งขึ้นเป็นอันมาก จึงขอ
นมัสการอ้อนวอนท่านเมื่อออกพรรษาแล้วขอนิมนต์ไปเยี่ยมเชียงใหม่อีก
สักครั้ง ขอท่านได้กรุณาตอบให้เป็นที่ย่อใจไว้ด้วย.

นมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

ฉันท์ วิชาภัย
ประสิทธิ์ พุ่มชูศรี
ชื่น สีโรรส

ธารน้ำไหล เขาพุทธทอง

๑๕ กันยายน ๒๕๓๑

ธรรม พรและเมตตา แต่คุณทั้งสาม

จดหมายลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ศกนี้ อาตมาได้รับแล้ว เห็นว่าไม่มีเรื่อง
เร่งด่วนเลยตอบช้าไปหน่อย ต้องขออภัย.

เรื่องท่านมหาป๋านั้น ออกพรรษาแล้ว สะดวกวันไหนก็ได้ให้ท่าน
ขึ้นมา ความจริงเรื่องนี้เป็นเพราะขอไปในเวลากระชั้นชิด พอท่านตอบมา
ทางโทรเลข ว่ายินดีที่จะมาเชียงใหม่ คำตอบนั้นมาถึงไชยาเมื่ออีก ๓ วัน
จะเข้าพรรษาเสียแล้วก็ไม่มีทางที่จะให้มาทันกำหนดพรรษาได้ ดูเหมือนท่าน
ตั้งใจแะที่ไชยาสักกระยะหนึ่ง เพราะฉะนั้น เมื่อท่านมาที่ไชยาเมื่อไหร่แล้วก็จะ
ได้แจ้งกำหนดหารมาให้ทางนี้ทราบ และให้เป็นตามประสงค์ของท่านเองด้วย
มีเรื่องหน้าคิดอยู่อย่างหนึ่ง คือว่า พวกทางปีนังมีความรู้สึกติดขัด เหนียวรัง
เต็มที่ ในการที่จะไม่ให้ท่านมา เพราะเขาได้ทราบเรื่องนี้และเป็นเวลาก่อนหน้า
พรรษา ข้อนี้ทำความลำบากให้ท่านมากเหมือนกัน. ทางที่ตินั้น หย่าพูดถึง
เรื่องจำพรรษา ให้ท่านมาในฐานะมาเที่ยวเสียก่อนก็แล้วกัน มาแล้วจึงค่อยพูด
มิฉะนั้น มีความขัดข้อง หรือทำความรำคาญให้เกิดขึ้นได้มาก

สำหรับอาตมานั้น ตั้งใจว่าถ้าไม่มีอะไรขัดข้อง ก็จะได้มาอีกครั้งหนึ่ง.
เวลานี้กำลังเร่งรีบให้เขาทำศาลาที่ค้างคาอยู่ให้เสร็จไป นอกนั้นก็ไม่มีข้อ
ผูกพันอะไร.

อาตมาขออนุโมทนา ในการที่คุณพยายามจะเข้าถึงตัวพุทธศาสนา
ให้ยิ่งๆขึ้นไปและมีความคิดเหลืออยู่สำหรับบำเพ็ญประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์
ด้วยกันด้วยอีกส่วนหนึ่ง ทั้งสองอย่างนี้ เป็นการช่วยทำพระศาสนาให้ตั้งมั่น
ถาวรด้วยกันทั้งนั้น โดยเฉพาะข้อแรก คือการทำตัวพยายามทำตัวให้เข้าถึง
พุทธศาสนาเสียก่อนนั่นแหละ จะทำให้พระศาสนามีเครดิตมั่นคงสำหรับคน
ทั่วไปแล้วคุณก็แผ่ศาสนาได้ง่าย เหมือนขายสินค้าที่มีคุณภาพแน่นอนเด่นชัด

เมื่ออาตมามาเชียงใหม่ รู้สึกว่าเรานึกถึงแต่ผู้อื่นกันมากไปสักหน่อย และดูมันทำง่ายและสนุกดี แต่ก็ไม่ได้เสียหายอะไร เพราะมันทำให้มีความเชื่อและกล้าหาญมากขึ้นกว่าเดิมมาก ทั้งเป็นการผูกมัดให้เรารับผิดชอบ ในการที่เราจะต้องทำให้ได้มากไม่แพ้พวกเขาๆ ซึ่งเราเป็นผู้ชนไปให้ แล้วในที่สุด ก็จะมีผู้เข้าถึงสิ่งที่ควรเข้าถึงด้วยกัน เป็นจำนวนมากเป็นที่พอใจ. คนเราต้องการเพื่อนแบบนี้เอง.

เกี่ยวกับแสงสว่างนั้น ถ้าพูดกันให้ถูกต้องที่สุด มันเป็นสองชั้นหยาบ. คือ แสงสว่างสำหรับฆ่าอวิชชาของตนเองนั้น ทุกคนมีแล้ว ยิ่งขาดใหญ่ก็แต่มันไม่มีโอกาสส่องแสงจนกว่าจะมีการเขี่ยหรือแกะให้ถูกปม และแกะได้เฉพาะของใครของมัน. แสงสว่างอีกอย่างหนึ่งนั้น เป็นเพียงแสงสว่างจากข้างนอก ซึ่งทำหน้าที่เล็ก ๆ น้อย ๆ ในการให้คว่ำพบบมลิ้น (ซึ่งมันจะเป็นเส้นผมบังภูเขานั่น) นั่นได้โดยง่ายสักหน่อยเท่านั้นเอง

คำเทศนาสั่งสอนทั้งหลาย เพราะฉะนั้นความสำเร็จจึงอยู่ที่การย่อยวัตถุดิบเหล่านี้ให้เป็นผลิตผลสำเร็จรูป ขึ้นมา. ความดีใจหรือพอใจของคนเรานั้นไม่หยุดเสียเพียงแค่ว่าได้วัตถุดิบที่แปลกๆ ใหม่ ๆ หรือมาก ๆ และก็มากจนทำให้หลงไปว่าตนยังไม่มีอะไรเลยเพราะมันดูเรา เป็นขอไม่มีค่าไปหมดคล้ายกับว่าในเรื่องนี้ไม่มีอะไรที่มีค่า มีแต่เศษมูลฝอย. ไม่ได้สนใจ ก็เลยดูตนไม่มีอะไร.

ความโลภ ความโกรธ ความหลง ที่เคยมีมาแล้ว หรือกำลังมีอยู่ก็ตาม นั้นแหละจะเป็นสิ่งที่ให้ความสว่างในส่วนลึก จึงควรอุส่าห์ดูมันจนออก ทำมันให้เป็นผลิตผลอันใหม่ที่มีค่า. พอทำให้มันเปลี่ยนสภาพ เป็นผลิตผลอันใหม่ได้ มันก็จะมีคุณมากที่สุด เท่ากับที่มันเคยมีโทษมากที่สุดตามที่เราเข้าใจกัน ว่าที่จริงแล้ว ไม่มีอะไรที่ไม่มีคุณอันใหญ่หลวง มันลำบากนักก็ตรงที่เราไม่รู้จักมันเท่านั้น. ถ้าในโลกนี้ไม่มีกิเลสพระอรหันต์ก็ไม่ได้ เพราะไม่มีอะไรจะเป็นบทเรียนสิ่งทั้งปวง เป็นบทเรียนด้วยกันทั้งนั้น เท่าๆ กันด้วย แต่ความแปลกกันอย่างใหญ่หลวง เกิดขึ้นมาเพราะบางอย่าง มันคุ้นกับเราอย่างสัตว์เลี้ยงในบ้าน บางอย่างเราค่อยมีโอกาสพบหรือเข้าใจมันเท่านั้นเอง ฉะนั้นสิ่งใดที่คุณเคยกับเรามากที่สุด จงพยายามดู หรือย่อยสิ่งนั้นเข้าไปเกิด แสงสว่างในด้านใน ก็จะโผล่ขึ้นมาเอง

จงดูทุก ๆ สิ่งที่เราถือว่าเป็นของเรา ตั้งแต่เนื้อหนังร่างกาย เข้าไปถึง
ใจหรือสิ่งที่ติดอยู่กับใจ ซึ่งมันจะถูกถือว่าเป็นของเรา ดูเรื่อย ๆ ไป จนกว่า
แสงสว่างจะโพล่งขึ้น เพราะความจริงมันย่อมหนีความจริงไม่พ้น ของใครก็ดู
ไปตามพอใจ หรือตามวิธีของลมนั้น และดูจนเข้าใจว่ามันเป็นอะไรกันแน่
การดูให้รู้จักสิ่งนั้น ๆ นั้นหย่างน้อยก็มีหัวข้อในการดูว่า สิ่งนั้น

(๑) มันกำลังมีปรากฏการณ์ภายนอกเป็นอย่างไร ก็อย่างก็ขึ้น

(๒) มันเกิดขึ้นได้เช่นนั้น จากอะไร หรือเพราะอะไร

(๓) มันให้เกิดผลสะท้อนหรือปฏิกิริยา ใหญ่ในบัดนี้ ก็หย่าง ก็ขึ้น
หย่างไร และ

(๔) ความตรงกันข้ามหรือความไม่มีสิ่งนั้นจะมีอยู่โดยลักษณะ
และผลเป็นหย่างไร

เหล่านี้เป็นหลักสำหรับดูสิ่งทั้งปวง ทั้งที่เป็นภายนอกคือบุคคลหรือ
สิ่งของที่เราถือว่าเป็นของเรา และที่เป็นภายใน เช่นเนื้อหนังร่างกาย โรคภัย
ไข้เจ็บ กิเลส ความดี ความชั่ว บุญบาป ฯลฯ กระทั่งดวงใจ หรือสิ่งที่แฝงกัน
อยู่กับดวงใจเป็นที่สุดด้วยหลัก ๔ ประการนี้ ใหญ่เสมอ ๆ เป็นทางลึกซึ้งที่สุด
ที่จะเข้าถึงตัวพุทธศาสนาด้วยความโพล่งของแสงสว่าง ซึ่งเป็นแสงสว่างจริง ๆ
เกินสมรรถภาพของแสงสว่างชนิดที่เป็นคำเทศนาสั่งสอน

ธรรม พรและเมตตา

เมื่อท่านปัญญาแน่นทะลุถึงเจ้าเซ็น สิริโรส

สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๕

โดย ดร.พระมหาจรรยา สุทธิญาโน

อยากทราบเรียนให้หลวงพ่อได้กรุณาเล่าถึงความสัมพันธ์ในอดีตระหว่างหลวงพ่อกับโยมเจ้าเซ็น คำถามแรกที่ยอยากทราบเรียนถามก็คือว่าโยมเซ็นรู้จักหลวงพ่อได้อย่างไร และโดยวิธีใด

เรื่องของคุณโยมเซ็น สิริโรส และครอบครัวเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาของชาวพุทธเราทั่ว ๆ ไป เพราะว่าโยมเซ็นเป็นต้นเหตุให้เกิดการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ แรกเริ่มเดิมทีนั้นอยากจะกล่าวว่า โยมเซ็นเป็นผู้ที่มีศรัทธาอันประกอบด้วยเหตุผล คือมีศรัทธาที่ใช้ปัญญามีความเชื่อที่ถูกต้อง เป็นเกษตรกรที่มีความขยันในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อความก้าวหน้าของครอบครัว ว่ากันโดยฐานะดั้งเดิมแท้ ๆ คุณโยมไม่ได้เกิดในตระกูลร่ำรวยหรือมีฐานะทางทรัพย์สินสมบัติมากมายอะไร แต่ว่ามีโอกาสที่ได้ก้าวหน้าในการได้รับการศึกษาวิชาการอันสมควรแก่กาลสมัยและหน้าที่การงาน ความรู้เบื้องต้นท่านก็เรียนจบครู จากจังหวัดนครปฐม และมาเป็นครูที่โรงเรียนข้างเผือก ซึ่งเป็นวิทยาลัยครูที่ตั้งขึ้นใหม่ในสมัยนั้น

ท่านเป็นครูใหญ่คนแรกของวิทยาลัยครูข้างเผือกเชียงใหม่ แต่ว่าในการทำงานเป็นข้าราชการนั้นท่านมองเห็นว่าจะไปไม่รอด จะไม่มีเงินพอใช้พอกิน เพราะมีลูกหลายคน

เลยลาออกจากราชการ มาทำงานทางเกษตรกับเจ้าदारารัศมี เพราะเจ้าदारารัศมีเป็นผู้ที่สนใจในการทำไร่นาผสม ท่านก็เลยไปทำงานด้วยกับเจ้าदारารัศมี คล้ายกับไปเป็นลูกจ้าง ต่อมาก็เห็นว่ากิจการทางด้านยาสูบกำลังจะดีขึ้น ก็เลยไปเป็นลูกจ้างของคุณประสิทธิ์ พุ่มชูศรี ซึ่งเป็นคนสำคัญคนหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ ในทางฟื้นฟูการเกษตร ก็ได้ศึกษาวิชาการและทำงาน จนมีความรู้ความเข้าใจจึงได้มาตั้งโรงงานปรมไบยาสูบเอง การที่ไปตั้งโรงงานไบยาสูบนี้ โยมจะต้องขายบ้านซึ่งเป็นบ้านหลังใหญ่ไม่ใช่ของคุณ โยมแต่เป็นของเจ้าแม่ ซึ่งเป็นมารดาของโยมสุริยาขายไปในสมัยนั้นประมาณสองแสนกว่าบาท เอาไปลงทุนตั้งเตาปรม ที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ขณะที่ทำงาน กิจการเตาปรมนี้ก็เจริญก้าวหน้าขึ้นมาเพราะโยมขึ้นมีนิสัยเป็นคนรักงาน เป็นคนขยัน เอาใจใส่ คิดค้นงานให้ดีให้เจริญก้าวหน้า ต่อมาได้พบกับพระกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นพระกรรมฐานมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็เลยนิมนต์ให้ไปพักที่ถ้ำทอง อำเภอจอมทอง และให้การอุปถัมภ์ คำชู ด้วยประการต่าง ๆ

พระกลุ่มนี้มีหนังสือพุทธศาสนาของคณะธรรมทานไชยาติดมือมาด้วย หนังสือพุทธศาสนาของคณะธรรมทานไชยานี้ ก่อตั้งขึ้นโดยท่านพุทธทาสมหาเถระ ซึ่งในขณะนี้มีสมณศักดิ์เป็นพระธรรมโกศาจารย์ โยมขึ้นก็ได้อ่านหนังสือเล่มนั้นแล้วชอบใจ ได้ข้อคิดในทางฟื้นฟูพระพุทธศาสนา จึงได้ติดต่อไปทางไชยาชั้นแรกก็ติดต่อเอาหนังสือมาอ่าน แล้วเวลาต่อมาก็ส่งบุตรชายกับลูกเขยสองคนให้เดินทางไปไชยา เพื่อไปสังเกตดูเหตุการณ์ที่นั่น นายชาญ สิโรธ และนายจันทร์แก้ว ซึ่งเป็นลูกเขยเดินทางไปไชยาพบท่านเจ้าคุณพุทธทาส แล้วกลับมาเล่ากิจการให้พ่อฟังทุกประการ

พ่อก็อยากจะไปไชยาแต่อย่างขัดข้องบางประการ แต่ที่สุดก็ได้ไปไชยา ไปทำความรู้จักกับท่านเจ้าคุณพุทธทาสที่สวนโมกข์ และขอนิมนต์ให้ท่านพุทธทาสเดินทางมาเชียงใหม่ เพื่อเผยแพร่ธรรมะ ท่านก็ได้เดินทางมาพักที่วัดอุโมงค์ ท่านได้ไปเทศน์ทุกวันเป็นเวลา ๑๕ วัน ก็เป็นที่พอใจของประชาชนชาวเชียงใหม่

โยมขึ้นเห็นว่าเป็นประโยชน์ ทำให้คนตื่นตัว ว่องไว ก้าวหน้า จึงอาราธนาท่านเจ้าคุณให้มาอยู่จำพรรษาที่เชียงใหม่ ท่านบอกว่า "อาตมามาได้เพราะมีงานที่ต้องทำที่ไชยาอยู่อีกมากมาย แต่จะหาพระให้สักรูปหนึ่งให้มาอยู่แทน" เวลานั้นหลวงพ่ोजำพรรษาอยู่ที่มาเลเชีย ที่วัดปีนังอร ปีนัง ท่านเจ้าคุณก็เขียนจดหมายไปว่าให้กลับเมืองไทย จะให้ไปอยู่ที่เชียงใหม่ ก็เลยเดินทางกลับมาแวะไชยาและพักอยู่เดือนหนึ่ง แล้วเดินทางไปเชียงใหม่พร้อมกับมหาพร รัตนสุวรรณ ซึ่งเป็นนักค้นคว้าธรรมะในทางพระพุทธศาสนา แต่ก็หนีกลับมาในทางวิญญานก็ไปอยู่ด้วยกัน

เมื่ออยู่ที่เชียงใหม่ ก็ได้รับความอุปถัมภ์ค้ำชูจากครอบครัว สิโรตส์เป็นอย่างดี ความคิดอ่านในทางด้านวัตถุนั้น หลวงพ่อไม่ต้องทำอะไร ไม่ต้องออกหัวคิดอะไร โยมแกลคิดของแกลเอง ทำของแกลเอง แกลได้ตั้งโรงพิมพ์เล็ก ๆ สร้างโรงธรรมศาลามุงใบตองตึงสำหรับเป็นที่แสดงธรรม มีเครื่องขยายเสียง มีม้านั่งยาว ๆ ให้คนนั่งฟังธรรม

เมื่อเปิดการแสดงธรรมขึ้นที่นั่นเป็นครั้งแรกคนก็มาฟังกัน แสดงทุกวันพระ ทุกวันอาทิตย์ วันพระแสดงกลางคืน วันอาทิตย์แสดงตอนเช้าประมาณ ๙ โมง มีคนสนใจมาก ชาวเชียงใหม่เริ่มตื่นตัวศึกษาธรรมะกัน เพราะว่าการพูดการแสดงนั้นเป็นการพูดการแสดงที่ตรงไปตรงมา อะไรถูกก็บอกว่าถูก อะไรผิดก็บอกว่าผิด เพราะเราต้องการที่จะแก้ไขพุทธบริษัทให้เป็นพุทธบริษัทที่ถูกต้อง มีความเชื่อที่ถูกต้อง มีการกระทำที่ถูกต้องตามหลักการในทางพระพุทธศาสนาได้ ทำงานอย่างนี้มาตลอด โยมเจ้าขึ้นและครอบครัวได้ให้ความอุปถัมภ์ค้ำชูเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นอาหาร การขบฉัน ยานพาหนะ การเดินทาง เครื่องมือขยายเสียง หรือความเป็นอยู่ที่วัดทุกประการสมบูรณ์พร้อมหมด ไม่เดือดร้อนอะไร อันนี้เป็นเรื่องที่หลวงพ่อดำได้พบกับโยมและก็ได้ทำงานร่วมกันด้วยประการฉะนี้

เจ้าชื่น - เจ้าสุริยาในวันที่ไปรับท่านปัญญานันทะ
ที่สถานีรถไฟเชียงใหม่ ตรงวันสงกรานต์ ปี พ.ศ. ๒๔๙๒

หลวงพ่อดำเนินทางไปถึงเชียงใหม่เมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๒ ไปรถไฟด่วน รถไฟด่วนในสมัยนั้นมันเดินทางออก จากกรุงเทพฯสาย ไปเข้าที่อุตรดิตถ์เข้ามิด แล้วเดินทางต่อไป ถึงเชียงใหม่ประมาณเที่ยงวัน โยมมารับกันสองคนคือโยมชื่นกับ โยมฉาย จากนั้นโยมก็พาไปพักวัดศรีโฆ เพราะว่ามีหาพร มหา- เจริญ มหาจารย์ เขาเคยอยู่กัน วัดศรีโฆเป็นวัดเล็กๆ อยู่ในเมือง ก็ไปพักกันที่นั่น พักชั่วคราวไม่ถึงคืน พักอาบน้ำอาบทำแล้วจึงไป วัดอุโมงค์

**อยากขอทราบการตั้งพุทธนิคมว่ากำเนิดขึ้นมาอย่างไร
โยมชื่นประสานงานอย่างไร จากแนวความคิดอย่างไรครับ**

ต้องพูดถึงวัดอุโมงค์ก่อน วัดอุโมงค์เป็นวัดโบราณ รางมานานแล้ว ต้นสักขึ้นต้นใหญ่ ๆ ต้นไม้ก็ขึ้นเต็มไปหมด มีสิ่งที่สำคัญก็คือวัดอุโมงค์ มีอุโมงค์และเจดีย์หลงเหลืออยู่แต่ว่าเจดีย์ก็ถูกขุดเจาะ แต่ว่าไม่เสียหายเพราะเจาะเฉพาะรูที่จะลงไปใต้เจดีย์เพื่อเอาทรัพย์สมบัติเท่านั้น ส่วนอุโมงค์นั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมของคนในสมัยนั้น ว่าสร้างอย่างฉลาด พระเจ้ากือนามหาราชเป็นผู้สั่งให้สร้างขึ้น เพื่อให้เป็นที่อยู่ของพระเถระในสมัยนั้น เรียกว่าพระเถระจันทร์ ท่านเป็นนักเทศน์ธรรมะที่ดีแต่ท่านมักจะมีอาการบ้า ๆ เป๋อ ๆ เป็นครั้งคราว คล้ายกับคนเป็นโรคประสาท เขาจึงให้พักอยู่ที่อุโมงค์ ถ้ามีอาการผิดปกติก็ให้ปิดอุโมงค์ข้างท่านไว้ในนั้น ให้ท่านพักผ่อน พอปกติก็ปล่อย เลยออกไปไหนมาไหนได้สบาย

บริเวณวัดอุโมงค์นั้นมีเนื้อที่กว้างขวางกลายเป็นป่า เป็นเนินสูงตรงที่เจดีย์อยู่และมีบริเวณที่สร้างกุฏิ มีโบสถ์ วิหารทำเป็นส่วน ๆ วางผังเอาไว้ดีเหมือนกัน และด้านหลังวัดอุโมงค์ก็มีวิหารหลังเล็ก ๆ มีพระพุทธรูป เป็นบริเวณป่าที่อยู่ในเขตป่าสงวน แต่มีพระเข้าไปอยู่เพื่อปฏิบัติธรรม ชั้นแรกที่อยู่มีพระไม่มากเท่าไร มีหลวงพ่อกุหลาบ ท่านสีลานั้นทะ อยู่กันสามรูปเท่านั้นไม่มาก เพราะว่ายังไม่ได้รับพระ พระก็ไม่ได้มาอยู่กันและก็เริ่มงานเผยแผ่ธรรม มีกุฏิเป็นกระท่อมเล็ก ๆ มุงใบตองตึง ที่มุงกระเบื้องก็มีหลังเดียวแต่ต่อมาก็ได้เปลี่ยนเป็นกุฏิไม้กระดาน พื้นไม้กระดาน มีตาข่ายกันยุงเรียบร้อย โยมขึ้นก็มีความคิดที่จะรักษาสภาพป่าไว้ให้เป็นวัดป่าร่มรื่น พวกเราที่เป็นพระไปอยู่ก็คล้อยตามความคิดนั้น เพราะว่าเป็นผู้ที่มีความรักธรรมชาติ ต้องการให้ป่าเป็นป่าที่สวยงามต่อไป ในตอนนั้นทางราชการไม่สนใจในการพูดถึงการอนุรักษ์ป่า การรักษาธรรมชาติไม่มี แต่ว่าเจ้าขึ้นแกมีความคิดก้าวหน้าในเรื่องนี้พอสมควร เพราะว่าเป็นผู้ที่ทำงานอยู่กับป่า สร้างเตาบ่มก็ต้องใช้ป่า ใช้ไม้เอามาบ่มใบยาเลยทำให้แกมีความคิดรักป่ารักษาธรรมชาติ เพราะว่าเตาบ่มก็อยู่ใกล้ป่า ใกล้ธรรมชาติ เป็นผู้ที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมแต่รักษาสิ่งแวดล้อมไว้

ทางที่ไปวัดอุโมงค์ในยุคนั้นเป็นทางเกวียน เป็นถนนเล็ก ๆ เพราะชาวเชียงใหม่เขาใช้เกวียนเป็นพาหนะเดินทางไปมา ทางไม่ค่อยจะเรียบร้อย แต่ว่างกว้างได้ ก็ขลุกลิ้งไปตามเรื่องจนเข้าไปถึงวัด ทุกเช้าจะมีโยมเอาอาหารไปส่งตอนเช้า ตอนเพล ตอนเช้า พวกเราไม่ได้ฉันอะไรมาก ฉันกลัวว่า มะละกอ นมถั่วเหลือง ตอนเพลก็ฉันอาหารที่โยมแกล้งมาจากบ้านเป็นปิ่นโตใหญ่ เอาไปฉันรวมกันสองสามรูป ไม่มีโรงครัวเพราะว่าพระมีน้อย ในช่วงนั้นก็ยังไม่มีการต่อท่อน้ำลงใช้ ใช้น้ำกันในบ่อ เดียวนี้เราเห็นเป็นบึงใหญ่เมื่อก่อนมัน เป็นที่ลุ่ม เป็นนาของชาวบ้านของนายดี โยมขึ้นแกชื้อต่อ น้ำก็ไม่ใส่นัก เป็นน้ำขาว ๆ เป็นบ่อเล็ก ๆ

เมื่อหลวงพ่อกำลังอยู่ก็มีการแสดงธรรม มีการแสดงธรรมทุกวันพระ ทุกวันอาทิตย์ เป็นที่สนใจของประชาชนจำนวนมาก เลยตั้งโรงพิมพ์ขึ้น เรียกว่า “โรงพิมพ์พุทธนิคม” มีสำนักงานอยู่ที่โรงพิมพ์ เรียกว่า “สำนักงานพุทธนิคมเชียงใหม่” มีจุดมุ่งหมายเพื่อฟื้นฟูพระพุทธศาสนา โดยส่งเสริมการศึกษาธรรมะ ส่งเสริมการปฏิบัติ ส่งเสริมการเผยแผ่ ช่วยเหลือพระสงฆ์ อุบาสกอุบาสิกา ผู้สนใจในการศึกษาในการปฏิบัติ ให้มีสถานที่ที่มีเครื่องมือในด้าน การค้นคว้าศึกษาธรรมะ ที่พุทธนิคมมีหอสมุด มีหนังสืออยู่มากพอสมควร และก็โรงพิมพ์

**หลวงพ่อกำลังจะจำสหายธรรมของโยมขึ้นได้บ้างไหมครับ
ว่ามีสักกี่คนที่เอาจริงเอาจังและไปในแนวเดียวกัน?**

ก็มีพวกข้าราชการบำนาญที่มาศึกษามาสนใจการปฏิบัติธรรมบ้าง แต่ที่จะช่วยเหลือเรื่องทรัพย์สินสมบัติอะไรไม่ค่อยมี ก็มีครูจำเนียร มหาเจดีย์ที่สึกแล้ว เป็นเปรียญ ๘ ประโยค เคยจำอยู่ วัดมหาธาตุ รุ่นเดียวกับมหาพร มหาจรัส รุ่นเดียวกับเจ้าท่านคุณสุเมธาธิบดีเป็นสามเณรรุ่นเดียวกัน ตอนแรกมหาเจดีย์และมหาพรก็ไปอยู่สวนโมกข์ มหาจรัส ก็ไปเหมือนกัน ต่อมาก็ขึ้นไปอยู่เชียงใหม่ ทั้งสามรูปไปอยู่กันที่วัดศรีโฆง มีการสนทนาธรรม อภิปรายธรรม เป็นที่สนใจของประชาชนชาวเชียงใหม่อยู่บ้าง แต่ไม่ค่อยจะกว้างขวางเท่าไร

งานของพุทธนิคมไม่หวั่นไหวยืนยาวมาเรื่อย ไม่ทราบว่ายิมขึ้นมีวิธีการจัดทุนอย่างไรครับ?

เป็นทุนที่จ่ายเรื่อยไปไม่ตั้งไว้เฉพาะ นี่จะทำอะไรก็ทำ ท่านจ่ายของท่าน ไม่มีใครช่วยจ่ายแก่จ่ายคนเดียว ถ้าเราถามว่า เห็นโยมจ่ายอยู่มากมาย ไม่บอกบุญชาวบ้านบ้าง แกบอกว่าจะไม่ต้อง ผมทำของผมไปก่อน ถ้ามันจะล่ม จะจมก็ล่มจมไปคนเดียว ไม่ต้องให้คนอื่นมาล่มจมกับผม เลยไม่บอกใคร แต่ว่าต่อมาก็มีคนช่วยมีศรัทธาขึ้นก็มาช่วยสร้างกุฏิ หลวงศรีประกาศ เป็นคนจันทบุรี เป็นนายกเทศมนตรี เป็นข้าราชการมาก่อน กับคุณโยมเรือนแก้ว ปัญญา เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญช่วยเหลือในกิจการทุกอย่าง ที่ดินซึ่งเป็นที่เป็นที่ตั้งพุทธนิคมเป็นของคุณวัธ สุขเกษม แกเป็นเจ้าภาพเลี้ยงเพลทุกวันอาทิตย์ เทศน์เสร็จแล้วก็เลี้ยงเพล โยมไม่ต้องจัดอาหารมาเลี้ยง

ในช่วงปีแรกสองปีแรกก็เทศน์อยู่พุทธนิคมหรือว่าพอคนรู้จักก็ออกไปเทศน์เรื่อย ๆ ครับ?

ก็มีคนมานิมนต์ตั้งแต่ที่แรก ไปสารภี ไปสันทราย ไปลำพูน ไปเรื่อย ๆ ไปเทศน์ทุกวัน ออกทุกวัน โยมขึ้นบอกว่าเครื่องขยายเสียงเสียผมหาซื้อได้ รถยนต์เสียผมก็ซื้อได้ แต่ถ้าท่านเสียผมจะซื้อที่ไหน แกบอกว่าท่านอย่าเทศน์มากเดี๋ยวคอจะแตก

จากงานที่ท่านทำดูเหมือนท่านจะมีความมั่นคงมาก คือไม่ถอยเลย

ไม่ถอย เพราะโยมแกมีศรัทธามั่นคง ศรัทธา ปัญญามั่นคง มีความเพียร มีความตั้งใจจริง เสียสละ หายากคนเมืองเชียงใหม่ ที่มีเงินมีทองมากกว่าโยมขึ้นเยอะ แต่ว่าไม่มีใครใจกว้างเหมือนกับโยม เขาก็ไปทำอย่างอื่น แต่ว่าโยมแกมีศรัทธามาก มีปัญญา ทำสิ่งที่ควรทำ ซึ่งเป็นคนแรกของเมืองเชียงใหม่ หรือของประเทศไทย เลยกว่าได้ที่ทำสิ่งนี้ขึ้น โยมทำงานแบบไม่เอาหน้า เช่นเอาเงินไปช่วยโรงพยาบาลแมคคอมมิก็แอบเอาไปให้ไม่บอกชื่อ บอกเสียง แต่บอกให้ในนามพุทธนิคม ให้เขาห้าพัน ตอนนั้นหลวงพ่อบริพัทธ์

อยากให้หลวงพ่وله่าถึงโยมสุริยา ในแง่การช่วยอุปถัมภ์ บำรุงงานศาสนาด้วยครับ?

โยมฉายเป็นผู้ที่เรียบ ๆ ไม่พูดมาก คล้อยตามโยมขึ้นตลอดเวลา เป็นคู่สามีภรรยาที่เรียกว่ามีศรัทธาเหมือนกัน ศีลเหมือนกัน ปัญญาเหมือนกัน จาคะเหมือนกัน จึงอยู่กันด้วยความเรียบร้อย ไม่พูดมาก ทำอะไรก็ทำไม่ขัดคอ ในเรื่องอะไรต่าง ๆ นานับถือ เรียบ ๆ ง่าย ๆ ใจเย็น ๆ ไม่หุนหันพลันแล่นอะไรเลย อยู่กับโยมขึ้นสบาย

มีแนวคิดอย่างไรครับ ถึงได้มีนิตยสารชาวพุทธขึ้นมา?

ก็คิดกันว่าเราควรจะทำหนังสือเผยแพร่ เลยก็ตกลงกันว่าเอา เพราะมีโรงพิมพ์อยู่แล้ว ตั้งโรงพิมพ์ขึ้นก่อน พิมพ์หนังสือธรรมะเล่มเล็ก ๆ แจกจ่าย บางทีก็มีใบปลิวแจก เลยมาคิดกันว่าเราควรจะมีหนังสือรายเดือน เพื่อจะให้คนได้ศึกษา ที่นี้จะตั้งชื่อว่าอย่างไร ก็เลยตั้งชื่อว่า "ชาวพุทธ" เพราะว่าที่ไชยามีหนังสือชื่อ "พระพุทธศาสนา" เราก็ตั้งชื่อว่า "ชาวพุทธ" คิดว่าทำเดือนละเล่ม และให้คุณพันธุ์เลิศ บุรณศิลป์ เป็นบรรณาธิการ คุณพันธุ์เลิศก็มาทำงานร่วมกับโยมขึ้นมาอยู่ที่โรงพิมพ์ เป็นผู้จัดการโรงพิมพ์ และให้เป็นบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ชาวพุทธ

นอกจากหลวงศรีประกาศแล้วมีใครอีกครับ ข้าราชการบำนาญ วนเวียนมาอนุโมทนงานบ้างไหมครับ?

ก็มีหลายคน คุณพระทวีปประสาธ คุณหลวงศรีประกาศ พระยาพิทยาลัย หลวงจง และอีกหลายคน และก็มีตำรวจ เริ่มแรก พ.ต.ท.ศาสตร์ ปรารณชาติ ต่อมาก็เป็น พ.ต.อ.พ่อของสมประสงค์ ก็มาช่วยกัน คุณสัญญา ธรรมศักดิ์ ไปช่วยที่หลัง ตอนย้ายไปเป็นอธิบดีภาคเชียงใหม่ คุณสัญญาพื้นฐานเดิมของแกเป็นนักธรรมะสนใจธรรมะมาตั้งแต่หนุ่ม ๆ หลวงพ่อมากกรุงเทพฯ ปี ๒๔๗๕ ก็เห็นคุณสัญญาแล้ว ท่านนั่งผ้าม่วงจงกระเบนเรียบร้อย มาหาท่านโลกนาถ มาพูดเป็นล่ำม แล้วมีเจ้าคุณลัดพลี ธรรมประคัลภ์ พระยาปรารภราชูปธิ หลวงวรภาคพินิจ หลวงศิริวาชไมตรี เมื่อ

คุณสัญญาไปเชียงใหม่เห็นคนมาฟังธรรมกันมากก็เลยมาฟังธรรมกันทุกวันอาทิตย์ ผู้บังคับการทหารคุณถวัลย์ ศรีเพ็ญ พ.อ.ถวัลย์ ศรีเพ็ญ ลูกเขยเป็นพลเอกแล้ว ศัลย์ ศรีเพ็ญ ก็ไปฟังเป็นประจำ นายตำรวจชุดแรกก็มีคุณศาสตร์ ปรารธนาดี ต่อมาก็สิริ คชหิรัญ ส.ส.ทั้งนั้น ยุคที่หลวงพ่อยุ่ ผู้กำกับเป็น ส.ส. ทั้งนั้น

โดยสรุปแล้วโยมชิ้นทำงานได้กว้างขวางดีนะครับ

ก็ทำได้กว้างขวาง ทำให้มีการตื่นตัว ในทางเผยแผ่ธรรมะ และอุดมการณ์นี้ ก็แพร่หลายไปจังหวัดอื่น ๆ พระลำพูนก็ตื่นตัว ก็มีมหาศิลป์ (พระศรีศิลปสุนทรวาทิ) พระเชียงใหม่ตื่นตัวกันไม่มาก แต่ก็เร้าอารมณ์แก่พระหนุ่ม ๆ หลายรูป พระผู้ใหญ่ยังไม่ตื่นแต่ก็ไม่กล้าคัดค้านอะไร เพราะว่าชาวบ้านมันมาก ชาวบ้านเขาพอใจ พระเลยไม่กล้าคัดค้านอะไร แต่พระหนุ่มได้รับวิญญานทางนี้ไปมหากมลต่อมาได้เป็นเจ้าคุณศรีธรรมนิเทศก์ ก็เป็นพระอีกรูปหนึ่ง ที่เอางานเอาการมาก อีกหลายรูปก็ได้รับอิทธิพลจากงานพุทธนิคม

การจัดงานใหญ่วิสาขบูชาในครั้งนั้นเป็นอย่างไรครับ?

งานวิสาขบูชา ท่านเจ้าคุณพุทธทาสเป็นคนวางโครงว่า ควรจะทำวันวิสาขะให้แพร่หลาย วางแผนออกไปชักชวนโรงเรียนต่าง ๆ ให้จัดกระบวนถือประทีปดอกบัวแห่ตอนกลางคืน กลางวันให้มาประชุมกันที่วัดสวนดอก วัดสวนดอกมีวิหารใหญ่ ซึ่งครูบาศรีวิชัยสร้างไว้ ยังไม่เคยใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างกว้างขวาง เมื่อจัดงานวิสาขบูชาครั้งแรกโยมบอกว่า "โอ้ย..วิหารใหญ่ ครูบาศรีวิชัยสร้างไว้แต่ไม่ได้ใช้ ท่านตุ้เจ้าปัญญาได้มาใช้" นักเรียนประมาณสี่พันรวมทั้งชาวบ้าน เต็มวิหารหมด การจัดทำก็คือว่า ให้นักเรียนทุกคนเอาของขบถุมมาคนละห่อ อะไรก็ได้เอามารวมแล้วแลกกัน นักเรียนมาประชุมกัน ตอนเช้ามีการถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสามเณร ตอนบ่ายมีการพูด ท่านเจ้าคุณพุทธทาสเป็นประธาน มีการพูดสรรเสริญพระพุทเจ้า คนนั้นพูด คนนี้พูด เชิญชาวบ้านให้พูด ให้แสดงความคิดเห็นเรื่องของพระพุทเจ้า ที่นี้มีแขกอินเดียชื่อนายโมติราม บอกว่า "โอ...ข้าเจ้ามาอยู่เชียงใหม่มานานแล้ว

ท่านอาจารย์พุทธทาส
กำลังแสดงปาฐกถาธรรม
เนื่องในวันวิสาขบูชา ปี
พ.ศ.๒๔๙๓ ณ วิหารหลวง
วัดสวนดอกพระอารามหลวง
(เอื้อเฟื้อภาพถ่ายโดย:
หอจดหมายเหตุพุทธทาส
อินทปญโญ)

ยังไม่เคยเห็นใครพูดสรรเสริญพระพุทธเจ้าอย่างนี้" แก่ดีใจมาเลี้ยง
น้ำ แบกถ่านเอง ต้มน้ำต้มทำเลี้ยงชาวบ้านทั่วไป แก่เลี้ยงเต็มที่
คนทักว่าคงจะเหนื่อยมากแกบอกว่าไม่เหนื่อย แกรักพระพุทธเจ้า
แกเลยทำเต็มที่ที่ไม่มีเหนื่อย

**เป็นอันว่าการจัดงานวันวิสาขบูชา หลวงพ่อพุทธทาสเป็นผู้
ต้นคิด**

ใช่ ท่านพุทธทาสเป็นผู้ริเริ่ม ญาติโยมเป็นฝ่ายประสานงาน
เรามีเครื่องมือ มีโรงพิมพ์มีใบปลิว ไปตามโรงเรียนต่าง ๆ แจกจ่าย
มีคนมาร่วมงานกันอย่างอุ้นหนาผาคั่ง กลางคืนตั้งแต่สะพานนวรัฐ
ผ่านท่าแพ ไปจนถึงวัดพระสิงห์ ไปเวียนเทียนที่วัดพระสิงห์ด้วย
ที่วัดเจติยหลวงด้วย

**อยากให้หลวงพ่อสรุปรการทำงานของโยมขึ้นตั้งแต่ต้นว่า
เป็นที่น่าพอใจขนาดไหน หรือมีอุปสรรคต่อการพระศาสนา
มากนักน้อยเพียงใด และบุคลิกส่วนตัวของโยมขึ้นกับโยมสุริยา
ในฐานะอุบาสกอุบาสิกาว่าเป็นอย่างไรครับ**

งานที่โยมขึ้นกับครอบครัวได้ทำนั้นนับว่าเป็นงานชั้นบุกเบิก
ปูพื้นฐานแห่งการเผยแพร่ธรรมแก่ประชาชนในรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็น
ประโยชน์มาก เพราะทำทั้งผ่านการพูด การเขียน การโฆษณา
พร้อมกันไปในตัว มีห้องสมุดให้คนได้อ่านหนังสือ คั่นคว้า คนก็ได้
ไปอ่านไปศึกษา ทำให้คนตื่นตัวขึ้น มีความสนใจศึกษาธรรมะของ
พระพุทธเจ้า และสนใจในการที่จะเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น

นับว่าเป็นงานใหม่ ที่ไม่เคยมีมาก่อนในภาคเหนือของประเทศไทย เพราะว่าพระสงฆ์เราทำอะไรตาม ประเพณี ฝากศาสนายู่กับ ประเพณี ไม่ได้อยู่กับการเผยแพร่ธรรมะ เมื่อโยมขึ้นเป็นผู้เริ่มลงทุน อย่างมหาศาลมากมาย เท่าไรก็ไม่รู้ ไม่ได้จดบัญชีไว้ ใช้เรื่อยไป อะไรมันขาดก็เอามาใส่ ไม่มีก็ไปซื้อไปหามา อะไรที่อำนวยความสะดวก ได้ก็จัดเอามาโดยไม่มีการปฏิเสธ ทั้งสามมีและภรรยาร่วมแรง ร่วมใจกัน ลูกเต้าสมัยนั้นก็อยู่ในวัยศึกษา แต่ที่โตแล้วก็มี นายชาญ และนายเชาว์ สองคนก็ร่วมแรงพอสมควร พอเอาการเอางาน ลูกที่มีครอบครัวแล้วก็คือชุมสาย ชูศรี นอกนั้นก็เป็นโสดเพราะอยู่ในวัยศึกษาแต่ก็ได้ช่วยการช่วยงาน ช่วยดูแลในเรื่องอะไรต่าง ๆ

กล่าวได้ว่าทั้งครอบครัวเป็นธรรมิกชน เป็นผู้สนใจในการ เผยแผ่ธรรมะร่วมกัน เพราะฉะนั้นงานมันจึงก้าวหน้าเป็นไปด้วยดี ทำให้คนทั้งหลายตื่นตัวขึ้น พระสงฆ์องค์เจ้าตื่นตัวขึ้น ในการที่จะ ใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์แก่พระศาสนา ด้วยการทำอะไร ๆ ในรูปแบบใหม่ ขึ้นมาบ้าง ทำให้เกิดการลืมตาดูกันแต่ยังไม่วัง ลูกขึ้นมองดู เออเข้าทำดีแล้วก็ไม่วังเท่าใด อีกหลายปีต่อมาจึงได้มีการออกวิ่ง คือ ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างงานสร้างการ เพราะอาศัยคนไปช่วยกัน ครอบครัวที่ช่วยเหลืออีกครอบครัวหนึ่งคือ ครอบครัวนิมมานเหมินท์ โยมกิมฮ้อ นิมมานเหมินท์ โยมศรีประกาศ แก่ท่มเติมตัวทำอะไร เติมตัวเป็นคนวางแผน เช่นว่าจะสร้างพุทธสถาน โยมศรีประกาศ แกล้งทุนซื้ออัฐิ ซื้อทรายมากองไว้ กองไว้ก่อนค่อยหักกันทีหลัง แล้วมาตรวจงานตรวจการอย่างแข็งขัน

การทำงานของโยมขึ้นน่าจะเป็นทางออกของการทำงาน ศาสนาขององค์กรเอกชนใช้ไหมครับ

เป็นองค์กรเอกชนที่ตั้งขึ้นเพื่อฟื้นฟูการศึกษา การเผยแผ่ ให้แพร่หลาย เป็นงานที่มีประโยชน์มาก นับได้ว่ากิจกรรม ส่วนนี้ เป็นอนุสรณ์ ของสกุล "สิโรรส" อย่างแท้จริง

สายใยแห่ง "สวนพฤกษกรรม" เชียงใหม่

พระจรินทร์ อามสุสโร

พลันที่โยมเจ้าขึ้น สิริโรส อดีตครูใหญ่คนแรกของโรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรมประจำมณฑลพายัพ (สถาบันราชภัฏเชียงใหม่) นักธุรกิจไร่ยาสูบ ซึ่งนำพาครอบครัวเพื่อหนีจากภาวะสงครามโลกครั้งที่ ๒ ไปพำนักอาศัยอยู่ที่บ้านผาผัวะ อ.จอมทอง และได้พบกับหลวงปู่สิม พุทฺธจาโร (พระญาณสิทธาจารย์) พระรุดงค์จากภาคอีสานผู้เดินทางแวะจำพรรษาที่ถ้ำผาผัวะ ก่อร่างเป็นทุนทางความคิด ความสนใจานพระศาสนา เมื่อสงครามมหาเอเชียบูรพายุติลง จึงได้ย้ายครอบครัวกลับเข้ามาในเวียงเชียงใหม่ และยังได้กราบอาราธนาหลวงปู่สิมให้ย้ายเข้ามาพักจำพรรษา ที่ดึกขงแม่เลี้ยงดอกจันทร์ กิรติपाल (คิวรีเปอร์) ถนนดอยสุเทพ (ปัจจุบันคือศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ต่อมาหลวงปู่ไปสร้างวัดสันติธรรม) เริ่มก่อตัวเป็นคณะ “พุทธนิคม เชียงใหม่” (พ.ศ.๒๔๙๐) เพื่อศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรมและเผยแผ่ธรรมเป็นพุทธบูชา โดยชักชวนกันไหว้พระ สวดมนต์ สันทนาธรรม เจริญภาวนาในวันพระและวันว่างงาน เริ่มบูรณะพื้นที่วัดร้างเชิงดอยสุเทพเพื่อเป็นที่พักของพระภิกษุสามเณร เปิดห้องสมุดเป็นธรรมทานให้คนได้ศึกษาหาความรู้ในใจกลางเมือง

ต้นทุนความคิดอันสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การได้อ่านหนังสือ “พุทธศาสนา” ของสวนโมกขพลาราม ไชยา โดยเฉพาะบทความ บทเทศนาธรรมของพุทธทาสภิกขุ จนกลายเป็นความเลื่อมใสศรัทธาในอุดมการณ์ของคณะธรรมทาน และแนวทางของสวนโมกข์ และเพื่อความจริงทางสายตา จึงให้ส่งบุตรชายและคณะลงไปศึกษา ดูงานกิจการของสวนโมกข์ และมีจดหมายสอบถามขอคำแนะนำ ในแนวทางการดำเนินงานการเผยแผ่พระศาสนา จดหมายฉบับแรกของโยมเจ้าขึ้น ถึงท่านพุทธทาส ลงวันที่ ๑๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ กว่าจะได้คำตอบต้องรอถึง ๑ เดือนครึ่ง คือวันที่ ๑ กันยายน (วันที่ส่งในจดหมาย) กลายเป็นสายสัมพันธ์ที่แนบแน่นในเวลาต่อมา ระหว่างท่านทั้ง ๒ และสำนักทั้ง ๒ คือสวนโมกข์ ไชยา และพุทธนิคม เชียงใหม่ จากหัวจดหมายฉบับแรก ที่เขียนว่า นมัสการท่านพุทธทาสที่เคารพสูงสุด (๑๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๐) เป็นนมัสการท่านอาจารย์ที่เคารพสูงสุด (๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๐) ต่อมาก็เปลี่ยน นมัสการท่านที่เคารพสูงสุด จนร่วมกับคณะองค์กรพุทธอื่น ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่กราบอารธนา นิมนต์ท่านพุทธทาสมาแสดงธรรมที่เชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง ด้วยการประสานงาน และการสนับสนุนจากท่านอาจารย์สัญญาธรรมศักดิ์ ข้าราชการกระทรวงยุติธรรม (ต่อมาได้รับตำแหน่งเป็นผู้พิพากษาภาค ๔ (ปัจจุบันเป็นภาค ๕) เป็นผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ.๒๕๕๔- ๒๕๕๖)

พ.ศ.๒๔๙๑ ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้เดินทางขึ้นมาแสดงธรรมให้ประชาชนชาวเชียงใหม่ฟังเป็นเวลา ๑๕ วัน เป็นการประกาศพุทธศาสนาแบบไม่มีหยุดพักในครั้งนั้น ทำให้ประชาชนชาวเชียงใหม่ตื่นตัวในการประกาศพระพุทธศาสนาที่แท้จริงมากยิ่งขึ้น โยมเจ้าขึ้นปรารถนาอย่างยิ่งในการจะนิมนต์ท่านพุทธทาสขึ้นมาจำพรรษาที่เชียงใหม่ แต่ท่านไม่อาจอยู่จำพรรษาได้ แต่ได้รับปากว่าจะส่งพระขึ้นมาช่วยงานเผยแผ่ หมายความว่าโยมเจ้าขึ้น สิโรรสเลือกข้างอย่างชัดเจน ไม่คบซ้อนในแนวทางการเผยแผ่พระศาสนาอีกแล้ว คือศรัทธาเชื่อมั่นในวิถีทาง ร่วมทำกิจกรรมตามแนวของ

ท่านอาจารย์พุทธทาส และเริ่มเดินทางลงไปศึกษา ตูกิจกรงาน
ของสวนโมกข์ด้วยตนเอง

เมื่อไม่สามารถรั้งตัวท่านพุทธทาสให้อยู่เพื่อจำพรรษาที่
เชียงใหม่ได้แล้ว จากการอ่านหนังสือ “พุทธศาสนา” โยมเจ้าขึ้น
สะดุดกับบทความที่มีชื่อว่า “ภิกษุกับการเรียไร” โดยนามแฝงว่า
“ปทุมุตตรภิกษุ” น่าสนใจยิ่งนัก จึงประสงค์จะได้นิมนต์มาร่วมงาน
ที่เชียงใหม่ จนวันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ.๒๔๙๒ พระภิกษุหนุ่มผู้
ต่อมาเป็นที่รู้จักกันว่า “ปัญญานันทะ” ได้เดินทางมาถึงเชียงใหม่
สมดังที่รอคอย

จากนั้นมา งานของคณะพุทธรนิคม เชียงใหม่ เดินหน้าตาม
อุดมการณ์ของโยมเจ้าขึ้น สีโรรส โดยมีพระปัญญานันทะเป็นหลักใน
การออกประกาศธรรมตามที่ต่าง ๆ ในรูปแบบของการปาฐกถาธรรม
แทนการแสดงธรรมแบบภาษาเมืองเหนือ ในวันอาทิตย์ และวันพระ
จัดการปาฐกถาธรรมที่ศาลาใบตองตึง สี่แยกกลางเวียง เชียงใหม่
และที่วัดอุโมงค์สถานธรรมที่บุกเบิกบูรณะวัดร้างตีนดอยสุเทพ
โดยให้ชื่อว่า “วัดอุโมงค์” หรือ “สวนพุทธธรรม” จึงเป็นวัดอุโมงค์
(สวนพุทธธรรม) ในเวลาต่อมา

กล่าวได้ว่างานของพุทธรนิคม เชียงใหม่ ภายใต้การนำของ
โยมเจ้าขึ้น สีโรรสและคณะ ที่ทุ่มจตุปัจจัยเพื่อการนี้อย่างต่อเนื่อง
มีท่านปัญญานันทะ เป็นแม่ทัพฝ่ายพระสงฆ์ เป็นศูนย์รวมจิตใจ
ในฝ่ายปฏิบัติ การเดินสายปาฐกถาธรรมตามชุมชนต่าง ๆ มีการ
ฉายภาพยนตร์ กิจกรรมมีหลายอย่าง มีท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ
เป็นไอดอล เป็นต้นแบบ และที่ปรึกษา แนะนำด้วยดีสืบมา (สามารถ
อ่านจากจดหมายระหว่างเจ้าขึ้นกับหลวงพ่อพุทธทาส ได้ทางเว็บ-
ไซต์ของหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญญ*)

งานของ “พุทธรนิคม” เลยเดินตามแบบแห่งสวนโมกข์ ไชยา
แทบทุกอย่าง เช่น สวนโมกข์พุมเรียง เริ่มดำเนินกิจกรรมปี พ.ศ.
๒๔๗๕ โยมเจ้าขึ้นเริ่มงานศาสนา โดยชักชวนเป็นคณะ “พุทธรนิคม”
ในปี พ.ศ.๒๔๙๐ คล้ายสวนโมกข์ที่มีองค์กร ทำหน้าที่ดูแล ดำเนินงาน

* http://archives.bia.or.th/front-show_page_detail_bak.php

ด้านต่าง ๆ ฝ่ายฆราวาสในรูปของกลุ่มเรียกว่า “คณะธรรมทาน” สอนโมกข์มี “ธรรมทานมูลนิธิ” เพื่อดูแลการเงินผลประโยชน์ต่าง ๆ โดยพระไม่ต้องดูแลการเงิน อันเป็นเรื่องปลอดภัยในแง่ธรรมวินัย สอนพุทธธรรม ก็มี “ชาวพุทธมูลนิธิ” ด้านสถานธรรม (วัด) นามของ “สวนโมกข์พลาราม” กับ “วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม)” เป็นวัดที่เต็มไปด้วยต้นไม้نانาพันธุ์ เต็มโต สร้างร่มเงา สร้างบรรยากาศให้เป็นร่มเย็นสถาน สรรหาพิภร์กับสระใหญ่ แห่งสวนพุทธธรรม สอนโมกข์ออกวารสารธรรมเพื่อนำผลงานของท่านพุทธทาส และท่านอื่นๆ ชื่อ “พุทธศาสนา” สอนพุทธธรรม ออก “ชาวพุทธ” เพื่อนำผลงานของท่านพุทธทาส และท่านปัญญานันทะตีพิมพ์สู่สาธารณชนเช่นกัน (๒๕๙๕) นอกจากนี้ยังมีห้องสมุดสอนโมกข์ แต่เดิมก็มีห้องสมุดของพุทธนิคม แหล่งหนังสือธรรมะบริการผู้คนมาตั้งแต่ยุคแรก ๆ เพราะเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของคณะ จนพัฒนามีอาคารที่ชื่อว่า “หอสมุดธรรมโฆษณ์” แห่งสวนพุทธธรรม (สร้างปี พ.ศ. ๒๕๒๕) แหล่งรวมธรรมะผลงานของท่านพุทธทาส และผลงานท่านปัญญานันทะ ทั้งในรูปแบบหนังสือ ม้วนเทป ฯ มีหนังสือทั้งภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ยังจัดเป็นพิพิธภัณฑ์อีกด้วย

โรงภาพปริศนาธรรม สวนพุทธธรรมก็สร้างตามแนวคิดแห่งโรงมหรสพทางวิญญาณสอนโมกข์ (เริ่มก่อสร้าง พ.ศ. ๒๕๐๕ ใช้เวลาร่วม ๑๐ กว่าจะแล้วเสร็จ) เช่นกัน ซึ่งมีทั้งภาพที่เหมือนและคิดขึ้นเอง รายล้อมด้วยภาพประติมากรรมพุทธประวัติที่จัดทำขึ้น อันเป็นผลจากการเดินทางไปจาริกอินเดียของท่านพุทธทาส ก็ทำอีกชุดเพื่อสวนพุทธธรรมเช่นกัน

ลานหินโค้ง สถานที่ฟังธรรมตามนิยามให้ได้ใกล้ชิดพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ประสูติกลางดิน ตรัสรู้กลางดิน แสดงธรรมกลางดิน และปรินิพพานกลางดิน สวนพุทธ ก็มีลานธรรม ได้ร่มไม้ แม้ไม่ใช่ลานทรายอย่างสวนโมกข์ แต่ก็เต็มไปด้วยความเรียบง่ายอยู่กับธรรมชาติเช่นเดียวกัน

หอสมุดธรรมโฆษณ สร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ.๒๕๒๕
ภาพประกอบโดย ศุภวารณ เตยราชกุล

ผลงานที่โดดเด่นเพื่อการเผยแพร่ธรรมของพุทธนิคม คือ การสร้างโรงพิมพ์เพื่อพิมพ์ธรรมสาส์นชาวพุทธ และหนังสือท่าน ปัญญานันทะ ท่านพุทธทาส ทำให้มีหนังสือธรรมะจำหน่ายในราคาถูกและแจกเป็นธรรมทานได้ต่อเนื่อง ก็สืบเนื่องต้นแบบของโรงพิมพ์ธรรมทาน นอกจากนี้หนังสือธรรมะจำนวนมากของท่านพุทธทาส โยมเจ้าขึ้น สิโรตสเป็นผู้สนับสนุนการพิมพ์เช่นกัน จึงเรียกได้ว่าเป็นทั้งผู้พิมพ์เอง และสนับสนุนการพิมพ์

การมีต้นไม้พูดได้ เขียนเป็นแผ่นป้ายธรรมให้คนมาวัดได้อ่าน ได้ศึกษาขณะเดินชมวัด ก็นับเป็นการพัฒนารูปแบบสื่อธรรมะในยุคต้น ๆ เช่นกัน สวนโมกข์ หลังจากท่านพุทธทาสเดินทางกลับจากอินเดีย ก็สร้างประติมากรรมพุทธประวัติ ที่ท่านถ่ายมาจากประเทศอินเดีย เช่น จากเมืองสาญจี เป็นต้น ซึ่งอีกชุดหนึ่งของทั้งหมดก็ส่งมาแสดงที่สวนพุทธธรรมเช่นกัน

งานบางอย่างก่อร่างสร้างตัวขึ้น ภายหลังจากหลวงพ่อบัญญานันทะ รับขันหมากนิมนต์จากหม่อมหลวงชูชาติ กำภู เพื่อไปเป็นเจ้าอาวาสองค์แรกวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ในปี พ.ศ.๒๕๐๒ คณะพุทธรินคม ชาวพุทธมุลนิธิ และวัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม ก็ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ สืบมา และอีกหลายอย่างที่ไม่สามารถทำได้เต็มรูปแบบที่ปรารถนา แต่ความพยายามในการประยุกต์เพื่อประโยชน์แก่งานพระศาสนา เช่น ความคิดในการจะเปิดสถานีวิฑู ก็ใช้วิธีเปิดเสียตามสายในวัดแทน ใช้วิธีให้คนนำเทป ในยุคก่อน และแผ่นซีดี ในยุคหลังเพื่อนำมาแลกเปลี่ยนธรรมะของท่านพุทธทาส ท่านปัญญานันทะ หรือรูปอื่นๆ ไปฟังที่ไหนก็ได้ตามสะดวก ไม่ต้องมายืนที่ห้องสมุดที่จะต้องกลับมาส่งตามกำหนดเวลา หรือความคิดในการเปิดโรงเรียนพุทธรินคม โดยส่งคนไปศึกษาต่อที่ประเทศอินเดีย แม้ไม่ได้เปิดโรงเรียนพุทธรินคมได้สำเร็จ แต่ รศ.รุ่งเรือง บุญโญรส นักเรียนทุนของพุทธรินคม ก็คือหนึ่งในผู้ร่วมก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งแรกในภาคเหนือ ขึ้นที่วัดสวนดอก

๗๐ กว่าปีของสวนพุทธธรรมสืบรากเหง้ามาจากสวนโมกข์ โดยท่านพุทธทาสแจกสายพันธ์ ก่อร่างสร้างตัวด้วยโยมเจ้าขึ้นสิโรรส และคณะ “พุทธรินคม” พระมหาพร รันตสุวรรณ หลวงพ่อบัญญานันทะ ท่านอาจารย์เฉลิม ท่านอาจารย์แพรว ตลอดจนถึงพระครูสุคันธศีล จนถ่ายทอดสู่รุ่นลูกอย่างป้าเพ็ญฉาย สิโรรส กาลเวลาที่ไหลผ่านตามกฎอนิจจัง พาไหลมาถึงยุคปัจจุบันที่จะก้าวต่อไป

ในนามครอบครัวพุทธรินคม

ท่านอาจารย์ปัญญานันทะ และเจ้าชิน ลิโรส
สองกำลังสำคัญของพุทธนิคม เชียงใหม่ ในการทำงานเผยแผ่พุทธธรรม

ชีวประวัติที่เจ้าของเขียนเล่าไว้เอง

ชื่น สีโรรส

เริ่มงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ชีวิตข้าพเจ้าเริ่มเข้าวัดในราวปี พ.ศ. ๒๔๘๖-๒๔๘๗ จากนั้นความคิดเรื่องงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็เริ่มเอาจริงเอาจังมากขึ้น ข้าพเจ้าพยายามส่งเสริมสนับสนุนอาจารย์สีม ให้เทศน์ทั้งที่บ้านผาพะวะและตำบลหมู่บ้านอื่น ๆ ด้วย ในขณะนั้นเป็นเวลาสงคราม ข้าพเจ้าได้อพยพครอบครัวหนีภัยสงครามไปอยู่ที่บ้านผาพะวะ อำเภอจอมทอง ดังนั้นจึงมีการสวดมนต์ทำวัตรเย็น และฟังเทศน์ทุกเย็นจนสงครามสงบ จึงได้อพยพกลับเข้ามาอยู่ในเมือง แต่พอกลับมาก็ไม่มีบ้านอยู่ เพราะตอนลงทุนทำกิจการไบยาสูบ ข้าพเจ้าได้ขายบ้านและที่ดินไปหมด ก็เลยต้องขอยู่อาศัยบ้านแม่เลี้ยงดอกจันทร์ ที่ตำบลหลังห้าของตระกูล “กิริติปาล” ระหว่างที่อยู่นั้นก็หาทางซื้อบ้านที่สวนดอกใช้เวลาประมาณ ๓ เดือน หลังจากนั้นจึงมีโอกาสดำเนินงานเกี่ยวกับศาสนามากขึ้น ในระหว่างนี้ข้าพเจ้าได้นิมนต์พระอาจารย์สีม จากวัดที่ผาพะวะให้มาพักด้วยกันที่หลังห้าด้วย ซึ่งต่อมาพระอาจารย์สีมก็ได้ไปบุกเบิกสร้างวัดขึ้นใหม่ คือวัดสันติธรรมในปัจจุบัน

ตัวของข้าพเจ้าต่อมาได้อ่านหนังสือของท่านพุทธทาสภิกขุ และได้อ่านเรื่องราวการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของคณะธรรมทาน อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้าพเจ้าเกิดความคิดอยากทำตามบ้าง จึงส่งลูกข้าพเจ้าสองคน คือ นายชาญ สิโรรส และนายประกาศ ญาณวุฒิ ให้ไปดูงานของคณะธรรมทานว่าเป็นจริงตามที่เล่าไว้ในหนังสือหรือไม่ ลูกข้าพเจ้ากลับมาบอกว่าเป็นจริงอย่างนั้น ข้าพเจ้าก็ตัดสินใจถือเอาคณะธรรมทานไชยาเป็นผู้นำทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าได้เรียนปรึกษาท่านอาจารย์พุทธทาสเกี่ยวกับการดำเนินงาน ท่านอาจารย์ก็ได้แนะนำให้ข้าพเจ้าชักชวนพระมหาพร รัตนสุวรรณ (ปัจจุบันคืออาจารย์พร รัตนสุวรรณ) และพระมหาเวียง มิตตศิริ ให้มาร่วมงานด้วย ข้าพเจ้าจึงได้เริ่มตั้งคณะพุทธนิคมเชียงใหม่ขึ้น

เริ่มงานพุทธนิคม

คณะพุทธนิคมเริ่มต้นขึ้นที่บ้าน แม่เลี้ยงดอกจันทร์ กิรติपाल ที่บ้านหลังห้า ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ โดยเปิดเป็นโรงพิมพ์เล็ก ๆ พิมพ์หนังสือมุตโตทัย ของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต โดยเปิดเป็นที่ทำงานขึ้นที่บ้านคุณปู่ทอง กิตติบุตร (บ้านกลางเวียง) หลักจากนั้นก็แสวงหาสำนักสงฆ์ถาวรก็ได้มาพบกับวัดอุโมงค์ ต.สุเทพ ซึ่งเป็นวัดร้าง

ในระหว่างที่ดำเนินการอยู่นี้ ข้าพเจ้าได้ขอความกรุณาจากท่านพุทธทาสให้ช่วยนิมนต์ท่านปัญญานันทะภิกขุ ให้มาอยู่ที่วัดอุโมงค์ ท่านปัญญาย ได้มาเมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๒ พร้อมกับท่านสีลानันทะ (ท่านวงศ์ จันทรเนตร) ข้าพเจ้ารู้จักท่านปัญญายจากการอ่านบทความชื่อ “ภิกษุกับการเรียไร” เขียนโดย ปทุมตรภิกขุ ท่านเขียนแบบตรงไปตรงมา และมีความประสงค์ที่จะเผยแผ่ให้ประชาชนได้รับความจริง เกี่ยวกับการเรียไร หนังสือเล่มนี้ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความศรัทธาเลื่อมใส และต้องการให้ท่านมาอยู่เชียงใหม่เพื่อช่วยกันทำงาน

เมื่อท่านปัญญามาถึงเชียงใหม่แล้ว ก็ได้ปรึกษาหารือกันหาสถานที่แสดงปาฐกถา การแสดงปาฐกถาของท่านปัญญาเป็นแบบตรงไปตรงมา คงไม่สบอารมณ์ของท่านเจ้าอาวาสเป็นแน่ ถ้าหากเรา

จะไปอาศัยวัดต่าง ๆ เป็นที่แสดงปาฐกถา ข้าพเจ้าจึงเสนอความเห็นว่าจะไปหาที่ดินสักแปลงโดยอาศัยเป็นศาลาแสดงปาฐกถาชั่วคราวคือให้อยู่นอกวัด เพื่อให้ประชาชนมารับฟังกันง่ายขึ้น ไม่ต้องมีพิธีรีตอง ท่านก็เห็นด้วย ข้าพเจ้าจึงได้ไปเช่าที่ดินของคุณปู่ทอง ทำเลใกล้สี่แยกกลางเวียงติดกับถนน เป็นเรือนแถวไม้พอที่จะปลูกเป็นศาลาชั่วคราวมุงใบตองตึง ส่วนห้องแถวไม้ ข้าพเจ้าก็ได้จัดให้เป็นห้องสมุดและโรงพิมพ์เล็ก ๆ นี่เป็นการเริ่มต้นของพุทธนิคม เชียงใหม่

ท่านปัญญานันทะ กำหนดให้มีการเทศน์อาทิตย์ละ ๒ ครั้ง คือกลางวัน วันอาทิตย์เวลาบ่าย ๓ โมง และกลางคืนวันพระเวลา ๒๐.๐๐ น. เพราะท่านเริ่มเทศน์ได้ ๔-๕ ครั้ง ประชาชนก็เลื่อมใสจากศาลามุงใบตองตึงที่สามารถจุคนได้ประมาณ ๗๐ คน ก็ต้องขยายเพิ่มภายในเวลา ๒ เดือนเป็น ๕ ห้อง จุคนได้ประมาณ ๑๕๐ คน ต่อมาไม่กี่เดือนศาลาชั่วคราวก็ล้น จำนวนผู้คนที่มาฟังก็เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ บางคืนนับได้มากกว่า ๒,๐๐๐ คน กิตติศัพท์ท่านปัญญานันทะก็ดังไปถึงท่านผู้ว่าราชการจังหวัด และอธิบดีศาลภาค ๕ คือคุณสัญญาธรรมศักดิ์และพ่อค้าประชาชน คนจีน คนอินเดีย ก็พากันมาฟังด้วย และลงมติว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนาแบบนี้มีประโยชน์เข้าใจง่ายควรทำให้เป็นหลักฐาน เพราะฉะนั้นควรมีสถานที่ที่ถาวรแล้วควรเป็นหน้าที่ของพุทธนิคมโดยตรงด้วยเหตุนี้ พุทธสถานเชียงใหม่จึงได้ปรากฏขึ้น ดังนั้น พุทธสถานจึงเป็นของประชาชน คือเป็นของพุทธสมาคม พุทธนิคม และยุวพุทธิกสมาคม

ในเวลาต่อมาความคิดของเราก็เริ่มก้าวหน้า ไปกับงานในอนาคต ข้าพเจ้าจึงดำริส่งนักศึกษาไปเรียนที่ประเทศอินเดีย ดังนั้นภายใน พ.ศ.๒๔๙๒ ถึง ๒๔๙๔ เราได้ส่งนักศึกษาคนแรกคือคุณสกลนิลวรรณ ซึ่งปัจจุบันนี้ทำงานประจำอยู่กระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาก็ได้ส่งนักศึกษาไปอีก ๒ รูป คือท่านวิเวกนันทะและท่านสีลนันทะ คฤหัสถ์อีก ๑ คน คือ นายรุ่งเรือง บุญไธรส ปัจจุบันเป็นคณะบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยเฉพาะอาจารย์รุ่งเรืองนี้เราได้ส่งให้ไปศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยซานดิเอโกตัน ซึ่งตั้งอยู่ที่ประเทศอินเดีย ของท่านรพีพรนาถ ฐาгур โดยมีมุ่งหมายว่าถ้าอาจารย์

รุ่งเรืองกลับมา จะได้เปิดโรงเรียนแบบศาลดินเกตุในประเทศไทยบ้าง
คือเป็นโรงเรียนที่เรียนได้ต้นไม้

ความมุ่งหมายเหล่านี้ได้ผลเป็นที่น่าพอใจคือทุกท่านเรียนจบ
อาจารย์รุ่งเรืองได้ไปช่วยคณะธรรมทานไชยาทำงานอยู่ ๕ ปี จึงกลับ
มาสอนวิชาปรัชญาศาสนาที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พร้อมกับช่วย
กิจการสำนักพิมพ์ชาวพุทธ ตราบเท่าทุกวันนี้ ส่วนพระภิกษุ ๒ องค์
ซึ่งเราหวังว่าจะได้เผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ คือ ท่าน
สีลนันทะ ก็กำลังเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่วัดไทยในอังกฤษและ
ท่านวิเวกนันทะก็กำลังไปเผยแพร่ในอเมริกา ขณะที่ข้าพเจ้ากำลัง
เล่าอยู่นี้ (เขียน) คือวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๑

นอกจากนี้ ตัวข้าพเจ้าเองพร้อมกับคณะก็ได้เดินทางไป
ประเทศอินเดีย เพื่อศึกษาและนมัสการสังเวชนีสถาน และได้ไปเยี่ยม
นักศึกษาที่ส่งไปเรียนที่นั่นด้วย พร้อมกับถือโอกาสถ่ายทำภาพยนตร์
ข้าพเจ้าไปครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๖ ครั้งที่ ๒ พ.ศ.๒๕๑๘ ไปพร้อม
กับท่านอาจารย์พุทธทาส และครั้งที่ ๓ เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๖ ไปกับคุณ
ระบิล บุณนาค และถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อง “สู่แดนพุทธภูมิ”

ออกนิตยสารชาวพุทธ

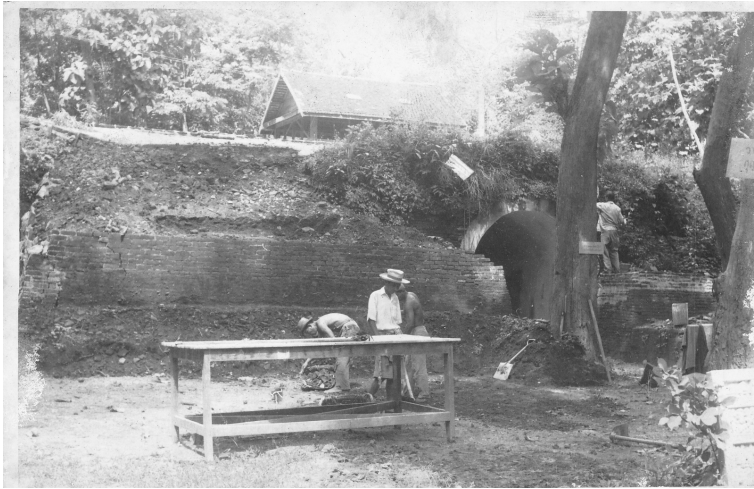
ข้าพเจ้าขอย้อนกลับไปเล่า ถึงกิจการที่เริ่มต้นที่สี่แยกกลาง
เวียง นอกจากมีศาลาธรรมทานชั่วคราวแล้ว ก็ยังมีห้องสมุดและโรง-
พิมพ์ ดังได้กล่าวแล้วนั้น ในคราวหนึ่งท่านอาจารย์พุทธทาสได้เดิน
ทางมาเยี่ยมที่เชียงใหม่ ในปีไหนข้าพเจ้าก็จำไม่ได้ คงจะหลังจากที่
เปิดศาลาแสดงธรรมประมาณปีหรือสองปี ท่านอาจารย์พุทธทาสได้
แนะนำว่าปาฐกถาที่ท่านปัญญาันทะแสดงไปนั้น ควรจะบันทึกเอา
ไว้พิมพ์แจกจ่ายแก่ผู้มาฟัง สำหรับค่าพิมพ์นั้น แล้วแต่ผู้มาฟังจะมีจิต
ศรัทธาบริจาค

จากคำแนะนำนี้ทำให้ข้าพเจ้าคิดว่าเราควรจะทำเป็นหนังสือ
พิมพ์ไปเลย ด้วยความคิดนี้หนังสือพิมพ์ “ชาวพุทธ” จึงได้ปรากฏขึ้น
เป็นครั้งแรก สมาชิกที่เขียนเรื่องลงชาวพุทธก็คือ สมาชิกยุวพุทธิก-
สมาคม และคนในคณะพุทธนิคมนี้เอง ต่อมาก็มีคนภายนอกเห็นว่า

เป็นประโยชน์จึงได้ร่วมมือกันเขียน หนังสือพิมพ์ชาวพุทธขึ้นจึงได้
สามารถดำเนินต่อมาราบเท่าทุกวันนี้เป็นปีที่ ๓๕ แล้ว (นับจากปี
พ.ศ. ๒๕๒๑)

ในราวปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ถึง ๒๔๙๖ ข้าพเจ้าได้ขอร้องให้ท่าน
อาจารย์ปัญญานันทะ และท่านเจ้าคุณประกาศิต (เจ้าคณะจังหวัด
ชุมพรในขณะนั้น) เดินทางไปอินเดีย เพื่อการเยี่ยมชมและสืบค้นดูว่า
มีอะไรเกี่ยวกับศาสนาที่เราจะนำมาเป็นแนวทางเผยแผ่ ศึกษา ค้นคว้า
ต่อไป ท่านก็ตกลงและได้เดินทางต่อไปยังประเทศลังกา ขากลับท่าน
ได้พานักศึกษาจากมหาวิทยาลัยลังกามาด้วยองค์หนึ่ง ชื่อท่านพระ
ชินาลังกา จบปริญญาตรีแล้ว และคิดว่าจะมาช่วยเผยแผ่พุทธศาสนา
ที่พุทธนิคม ท่านมาอยู่ที่พุทธนิคมได้ ๒ ปี จึงกลับไปลังกา

ต่อมาด้วยความคิดที่ว่า การอยู่ในที่สงบสถานที่วิเวก ทำให้
ความคิดปลอดโปร่ง นอกจากนี้ ความที่เคยฝึกเดินธุดงค์มาบ้างแล้ว
เคยอยู่ในที่สงบมาบ้าง นิสัยของข้าพเจ้าจึงชอบความสงบและการอยู่
คนเดียวมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นหลังจากที่เจ้าแม่กอบคำ ณ เชียงใหม่
(แม่ของน้องสุริยา) ถึงแก่กรรม และทำพิธีฌาปนกิจเรียบร้อยแล้ว
ข้าพเจ้าจึงขึ้นไปหาที่สงบบนดอยสุเทพที่บวkh้า (บวkhแปลว่าแปลง
เช่น บวkhควายก็หมายถึง ที่ที่ควายมาลงนอนตีแปลง) แต่ที่ที่ข้าพเจ้า
ไปอยู่นั้นเป็นที่ที่หมูมานอนตีแปลงให้ดินติดตัว ที่ตรงนั้นเราได้ขึ้นไป
ถากถางเพราะมีบางตอนเป็นที่ราบพอที่จะปลูกกระท่อมได้ ในระหว่าง
ที่เราอนหมกหญ้าคาเพื่อถางที่ให้เสร็จนั้น บางทีจะมีหมาป่าเดินผ่าน
ไปนอนตีแปลงคลุกดิน พอมันเดินผ่านไป เจอเราอนชุกอยู่ตามหญ้า
คาโดยไม่รู้สึกตัว มันจะตกใจวิ่งเตลิดเข้าป่าไป ส่วนข้าพเจ้าก็ตกใจ
เช่นกัน แสดงให้เห็นว่าสมัยนั้นยังรกอยู่มาก ตอนที่ข้าพเจ้าเดินทาง
ไปนั้นราว ๆ พ.ศ. ๒๕๐๒ เราได้ลงมือแผ้วถางป่าอยู่หลายวัน จึงปลูก
กระท่อมขึ้นมาได้ เมื่อจัดสถานที่เรียบร้อยแล้วก็ได้มีนิมนต์ท่านอาจารย์
พุทธทาสมาเป็นประธาน และได้เชิญหลายฝ่ายมาประชุมรวมกันเพื่อ
ปรึกษาหารือในเรื่องการปฏิบัติธรรมในที่วิเวกห่างไกลผู้คน โดยการ
เปิดสำนักใหม่อีกแห่งหนึ่งให้อยู่ห่างไกลจากชุมชนมากที่สุด เท่าที่จะ
เป็นไปได้ ที่ซึ่งเราจะไปนั้นต้องเดินจากบ้านหลายกิโลเมตรจึงจะไปถึง

เจ้าชั้นขณะดูแลงานซ่อมแซมอุโมงค์ เมื่อช่วงเริ่มต้นของการบูรณะวัดอุโมงค์
ประมาณปี พ.ศ.๒๕๐๓

เมื่อเราตั้งเป็นสำนักชั่วคราวได้ไม่นานเท่าไร เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ ได้เข้ามาเห็นที่ที่เราอยู่นั้น ได้แจ้งให้พวกเราทราบว่าทางกรมป่าไม้ต้องการที่ดินนี้ เป็นที่สร้างวนอุทยานดอยปู่ย พวกเราก็ต้องยกให้เขาไป และขอค่าท่อน้ำที่เราซื้อไปต่อเอาน้ำจากลำห้วยมาใช้ซึ่งเป็นระยะทางประมาณ ๓๐๐-๔๐๐ เมตร เจ้าหน้าที่เขาก็นิยมนมตกลง

ความมุ่งหมายของเราในขณะนั้นก็คือตั้งใจจะเปิดสำนักสงฆ์ และสำนักชีรวมกัน และยังคงต่อไปอีกว่าจะให้ลูก ๆ ขึ้นไปเปิดโรงเรียนบนเขาสักแห่งหนึ่งเป็นการเริ่มต้น เนื่องจากข้าพเจ้าได้ไปเห็นโรงเรียนบนเขาที่เมืองดาร์จีลิง (Darjiling) ในประเทศอินเดีย จึงทำให้ข้าพเจ้าอยากจะทำตามอย่างเขาบ้าง ถ้าทำได้จะเป็นประโยชน์มากคือเป็นสถานที่อบรมเด็ก ๆ ได้ดีมาก เพราะอยู่ห่างจากความวุ่นวาย สับสน เมื่อเราคิดจะสร้างเป็นโรงเรียนบนเขาแล้ว เราได้พากันไปสำรวจที่แห่งหนึ่งพร้อมกับท่านพงษ์ศักดิ์ (ซึ่งพักอยู่วัดผาลาดในเวลานั้น) เรากะกันว่าจะทำแต่สำนักสงฆ์ ที่แห่งนี้ก็คือนั่งของพระดำหนักภูพิงค์เวลานั้น เราได้ลงมือสร้างกระต๊อบชั่วคราวขึ้น เสร็จแล้วท่านพงษ์ศักดิ์ก็เตรียมพร้อมที่จะไปอยู่ แต่ต่อมาอีกไม่กี่วันก็ได้ข่าวว่าเจ้าหน้าที่ได้ขึ้นมาสำรวจที่แถวนั้น เพราะมีโครงการที่จะสร้างพระราชวังทางภาคเหนือ และได้ตกลงใจจะใช้ที่ดินตรงนั้น ความคิดทั้งหมดของเราจึงต้อง

เลิกล้มไป ที่เล่ามานี้เป็นความคิดริเริ่มอย่างหนึ่ง ซึ่งอยากจะให้ลูกหลานรุ่นหลังได้ทราบความคิดของคนในสมัยนั้น

ที่บวkh้านั้นในฤดูหนาวอากาศหนาวจัดมาก ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน จนถึงกุมภาพันธ์ เราต้องก่อไฟผิงจึงจะอยู่ได้ หรือไม่ก็ต้องมีห้องทำความอบอุ่นให้ โดยเฉพาะคนแก่อยู่ลำบากมาก นี่เป็นความคิดอีกประการหนึ่งซึ่งได้คิดไว้

งานบูรณะวัดอุโมงค์

เมื่อได้กลับมาอยู่สำนักวัดอุโมงค์ อีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ.๒๕๐๓ ข้าพเจ้าได้เริ่มบูรณะวัดอุโมงค์และคิดว่าจะไม่ไปทีอื่นอีกแล้วตั้งใจจะบูรณะวัดอุโมงค์ให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ เริ่มด้วยการย้ายโรงพิมพ์จากในเมืองเข้ามาอยู่ในวัดอุโมงค์สร้างที่ทำงานและห้องสมุดพร้อมโรงพิมพ์ กิจกรรมที่ข้าพเจ้าทำไปแล้วด้วยทรัพย์สินส่วนตัวและด้วยเงินที่มีผู้บริจาคสมทบเงินทอดกฐิน ได้แก่ สร้างกุฏิพระเพิ่ม, ซ่อมทำนบกั้นน้ำ, ขุดขยายสระน้ำเก็บน้ำเพิ่ม, สร้างกำแพงถาวรด้านอิฐบล็อก, ซ่อมถนนและสร้างถนนคอนกรีต, สร้างศาลาทรงไทย, สร้างศาลาโรงภาพหรือโรงมหรสพทางวิญญาน, บูรณะซ่อมแซมกำแพงพุทธवासให้อยู่ในรูปเดิม, บูรณะซ่อมแซมพระเจดีย์, บูรณะซ่อมแซมกำแพงโบสถ์, สร้างพิพิธภัณฑเพื่อเยาวชน, สร้างเสนาอโศก, สร้างโรงฉันอาหาร, ซ่อมกำแพงหน้าอุโมงค์, สร้างห้องสมุดและต่อมาได้สร้างอาคารสารพัดประโยชน์ (ห้องสมุด ห้องนั่งสมาธิ หลังคาไทย ใบหน้าแขก), สร้างศาลาที่พักทรงไทย ชื่อศาลานายหนู ฯลฯ

วัดอุโมงค์ในอดีต

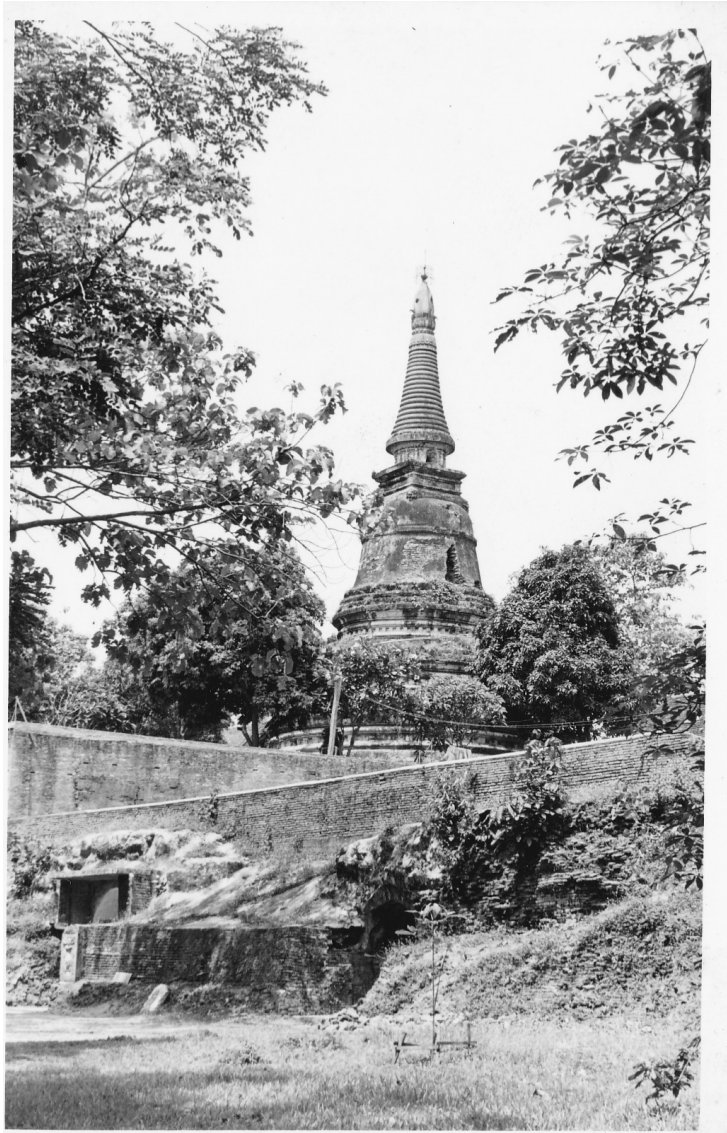
แต่เดิมข้าพเจ้าจะชอบเขียนเพียงเท่านี้ แต่ได้มีญาติมิตรและท่านที่เคารพ ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าควรจะได้รายละเอียดเกี่ยวกับเมื่อครั้งแรกที่ได้มาพบวัดอุโมงค์ไว้ในหนังสือด้วยเพื่อให้หนังสือเล่มนี้สมบูรณ์ขึ้น ข้าพเจ้าจึงได้เขียนเพิ่มเติมขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๒๘ เมื่อแรกพบวัดอุโมงค์ ซึ่งมีสภาพเป็นวัดร้างนั้นมีสภาพเป็นป่าที่รกมาก ต้นไม้ใหญ่ยังมีอยู่บ้าง เช่น ไม้สัก ไม้มะนัง (กระบก) เหตุที่ยังรกรอยู่มากคงเป็นเพราะเป็นวัดร้างชาวบ้านในสมัยนั้นโดยมากยังถือและกลัวผีสงกลัวเทวดาที่รักษาวัดอยู่ มองดูทั่วไปเห็นแต่

เจดีย์ที่มีต้นไม้อื่นขึ้นปกคลุม มีต้นชะจาวซึ่งออกเกี่ยวคู่อยู่กับองค์เจดีย์ เมื่อพิจารณาดูที่องค์เจดีย์เห็นมีรอยขุดเจาะค้นหาของทั่วทุกด้าน รอยขุดเจาะด้านทิศเหนือตั้งแต่ยอดตรงรูปบัวตูมใต้ฉัตร เจาะเป็นโพรงขนาดคนเดินเข้าไปได้ ตามรอยเจาะเป็นทางลงมาข้างล่างเพื่อค้นหากรุเก็บของ แต่คงจะไม่พบ ต่อมาภายหลังก็คงจะมาขุดเจาะกันอีก เพราะเห็นมีรอยเจาะทางด้านทิศใต้ ตอนบนได้รู้ประจักษ์ เจาะจนถึงใจกลางเจดีย์ซึ่งก็คงมาพบเอาตัวกรุ ตรงรอยเจาะด้านทิศตะวันออก ซึ่งยังปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน ตัวกรุใช้แผ่นหินขนาดกว้าง ๒ เมตร ยาว ๒ เมตร หนา ๓๐ ซม. จำนวน ๔ แผ่น ขนาดหนา ๔๐ ซม. จำนวน ๒ แผ่น ใช้วางเป็นพื้นและปิดด้านบน โดยวางด้านล่างเป็นพื้น ๑ แผ่น วางตั้งเป็นห้องสี่เหลี่ยมจำนวน ๔ แผ่น และปิดด้านบนอีก ๑ แผ่น พื้นที่ภายในตัวปล่องมีขนาด ๒ ลูกบาศก์เมตร

เกี่ยวกับสิ่งของภายในกรุใต้เจดีย์ ตามที่ชาวบ้านอุโมงค์คนแก่ที่มีอายุ ๖๐ ถึง ๗๐ ปี ในขณะนั้นได้รู้ได้เห็นและเล่าให้ฟังว่าที่วางของในกรุทำเป็นโครงเหล็กคร่อมสิ่งของประเภทพระพุทธรูปทองคำ หนัก แก้ว เงิน เครื่องเพชรพลอย และแก้วแหวนต่าง ๆ ไว้อีกทีหนึ่ง บนโครงเหล็กนั้นวางจำพวกผ้าไหม ผ้ายก สายสร้อยทองคำและตั้งเครื่องบูชาต่าง ๆ ส่วนที่ฝาผนังแผ่นหินนั้นปิดด้วยทองคำเปลวทั้งหมด และมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเขียนด้วยชาด (สีแดง) เป็นรูปพระพุทธรูปปางนั่งขัดสมาธิเรียงกันเป็นแถว เต็มทั้ง ๔ ด้านของผนังกรุ*

* คัดจากหนังสือ "ชีวประวัติ นายชื่น สีโวรส ที่เจ้าของเขียนเล่าไว้เอง" พ.ศ.๒๔๓๙-๒๔๒๙

ภาพเจดีย์ก่อนการบูรณะ ทางด้านทิศใต้ยังคงปรากฏให้เห็นร่องรอยการขุดเจาะ
เข้าไปข้างในขององค์พระเจดีย์ ก่อนที่จะมีการซ่อมแซมอย่างในปัจจุบัน

รัตตัญญูแห่งสวนพฤกษกรรม: บทสัมภาษณ์ป้าแอ (เจ้าเพ็ญฉาย สิริโรส) ธิดาเจ้าชั้น สิริโรส ผู้สืบทอดเจตนารมณ์ ในการทำงานเผยแผ่พฤกษกรรม

กองบรรณาธิการ

ป้าแอไปสวนโมกข์ครั้งแรก เป็นอย่างไร

ตอนเริ่มแรกป้าตามคุณพ่อ (เจ้าชั้น สิริโรส) กับคุณแม่ (เจ้าสุริยา สิริโรส) หลังจากพี่ชาย (นายชาญ สิริโรส) เดินทางลงไปไชยาครั้งแรกในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๔๙๐ หลังจากนั้นป้าก็ไป ๆ มา ๆ เชียงใหม่-ไชยมาจนถึงปัจจุบัน ป้าเคยบวชเป็นแม่ชีอยู่ที่สวนโมกข์ มีพระอาจารย์เฉลิม ชุตินฺธโร เป็นพระอุปัชฌาย์ หลังจากบวชชั้น มศ.๕ แล้วลงไปจำพรรษาที่ไชยา ประมาณปี พ.ศ.๒๔๙๕ ป้าจะไปจำพรรษาที่สวนโมกข์ ในช่วงเข้าพรรษา ๓ เดือน หลังออกพรรษาแล้ว ป้าก็ขึ้นมาอยู่เชียงใหม่ โดยขึ้นไปอยู่ที่สำนักปฏิบัติธรรมบวกห่าบนดอยสุเทพ (ปัจจุบันเป็นบริเวณจุดชมวิวม่อนผาดำ ใกล้พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศ) ที่คุณพ่อได้เริ่มสร้างไว้เป็นที่ปฏิบัติธรรม ท่านอาจารย์พุทธทาสสมัยแรกที่มาเชียงใหม่ ท่านก็ขึ้นมาจำวัดที่นี่ บางทีก็มีการจัดอบรมปฏิบัติธรรมเป็นบางโอกาส มีครั้งหนึ่ง ประมาณ พ.ศ.๒๕๐๕ ตอนที่ท่านอาจารย์พุทธทาสมาจำวัดอยู่ที่บวกห่า ท่านเคยอาพาธเป็นไส้ติ่งแตก ทางญาติโยมจึงรีบพาท่านมารักษาที่โรงพยาบาลสวนดอก

แม่ชีเพ็ญฉาย (รูปที่ ๒ จากขวา) ถ่ายรูปพร้อมกับท่านอาจารย์พุทธทาส, เจ้าชื่น, เจ้าสุริยฉาย และชาวพุทธนิคม ณ สวนคุณประสิทธิ์ พุ่มชูศรี

ความประทับใจในตัวท่านอาจารย์พุทธทาส

มีครั้งหนึ่งป่ากับคุณแม่ช่วยกันเย็บผ้าอยู่หน้ากุฏิท่าน ท่านเดินเข้ามาหาอยู่ใกล้ ตอนนั้นปารู้สึกถึงความเย็นใจ จากความเมตตาของท่านที่แผ่ออกมาถึงป่ากับคุณแม่ อีกครั้งหนึ่งป่าประทับใจที่เคยได้ไปช่วยท่านอาจารย์ระดมคนเพื่อจัดเตรียมพื้นที่ป่าบริเวณฝั่งทางทิศเหนือเขตอุบลาคา ตอนนั้นท่านอาจารย์มีความคิดว่าจะจัดทำเป็น “อินเดียน้อย” (Little India) คล้ายๆ กับจำลองสังเวชนียสถานมาไว้ที่นี่ ท่านได้รับแรงบันดาลใจที่จะสร้างอินเดียน้อย จากการที่ได้เดินทางไปจาริกที่อินเดียครั้งแรกกับคุณพ่อ ในช่วงปลายปี พ.ศ.๒๕๕๙ มีอาจารย์รุ่งเรือง บุญโอรส ที่คุณพ่อส่งไปเรียนที่ศานตินิเกตัน คอยต้อนรับและติดตามไปตลอด ๓ เดือนที่เดินทางไปตามที่ต่าง ๆ ในอินเดีย แต่สุดท้ายท่านก็ไม่ได้สร้าง เวลาที่ป่าไปไชยาสมัยแรกๆ ป่าไปพักที่ศาลาโรงธรรม ต่อมาคุณพ่อก็ได้ไปสร้างบ้านสองชั้น คนที่นั่นเรียกว่าบ้านเชียงใหม่ไว้ที่ฝั่งอุบลาคา ให้ญาติโยมได้พักเวลาไปสวนโมกข์ ป่าไปพักบ้างเป็นครั้งคราว สมัยก่อน สวนโมกข์เวลาจะอาบน้ำต้องเดินไปที่ริมลำธารข้างวัด พระและโยมสมัยก่อนต้องไป

ตักน้ำใส่รถเข็นมาใส่ตุ่มหน้ากุฏิหรือเอามาใส่ห้องน้ำเอาไว้ ล้ำธารที่ข้างวัดแห่งนี้เป็นที่มาของชื่ออีกชื่อหนึ่งของสวนโมกข์ คือ “วัดธารน้ำไหล” ต่อมาจึงมีการขุดสระขึ้นเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้หน้าแล้ง เป็นที่มาของสระนาฬิกาหรืออย่างที่ทราบกัน ป้าไปมาหาสู่กับท่านอาจารย์ปีละหลายครั้ง บางทีก็ไปกับคุณพ่อ คุณแม่ ในจดหมายท่านอาจารย์เรียกป้าว่า “ลูกแอ” ป้าคิดว่าเรียกป้าตั้งแต่ยังเป็นแม่ชี มีแต่คนอธิบายที่ท่านอาจารย์เรียกป้าว่าลูก แต่ป้าไม่ได้รู้สึกอะไร

ป้าแอรู้จักหลวงพ่อบัณฑิต ได้อย่างไร

ตอนที่ท่านอาจารย์ปัญญฯ ขึ้นมาอยู่เชียงใหม่ตอนนั้นป้ายังเรียนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนเรยีนา (โรงเรียนเรยีนาเชลีวิทยาลัย) จะเจอท่านในวันเสาร์ - อาทิตย์ที่ต้องกลับบ้าน ตอนนั้นบ้านป้ายังอยู่บ้านกลางเวียง ท่านปัญญามาเทศน์ที่ศาลาใบตองตึง ป้าอยู่เรยีนา นั่งรถสามล้อไปโรงเรียนมีคนขับชื้ออ้ายคำ จัตุวา ตอนหลังอ้ายคำมาเป็นคนขับรถให้ท่านปัญญฯไปเทศน์ตามที่ต่าง ๆ ทั่วภาคเหนือ ศาลาใบตองตึงตอนนั้น ข้างหน้าเป็นร้านหนังสือเล็ก ๆ มีหนังสือธรรมะ หนังสือทั่วไปให้คนได้ยืมอ่าน หลังร้านหนังสือเป็นโรงพิมพ์เล็ก ๆ คุณพ่อพิมพ์หนังสือธรรมะแจกจ่ายให้คนได้อ่าน มีการถอดเสียงท่านปัญญฯเทศน์ที่ศาลาใบตองตึงพิมพ์เป็นหนังสือ ส่วนศาลาใบตองตึงคุณพ่อสร้างขึ้นเป็นศาลามุงด้วยใบตองตึง เสาประมาณ ๘ ต้น มีเก้าอี้ไม้ยาวไม่มีพนักพิง นั่งได้ประมาณ ๕ คน ช่วงแรกศาลาใบตองตึงจุคนฟังได้ประมาณ ๕๐ คน ๒ เดือนถัดมาก็ขยายเป็น ๑๐๐ คน ๒๐๐ คน เพราะท่านปัญญฯเทศน์ไม่เหมือนใคร คือยืนเทศน์เป็นที่ดินเตียน ปลูกไร่คนฟัง บางคืนในวันพระมีคนฟังล้นออกมา นับได้ประมาณ ๕-๖๐๐ คน พอศาลาใบตองตึงเล็กเกินไปสำหรับผู้สนใจการเทศน์ของท่านปัญญฯ ภายหลังคนมากจึงไปที่สร้างพุทธสถานขึ้นอยู่ติดกับวัดอุปัคต ช่วงที่คนมาก ๆ มีคนลำพูน คนลำปางก็เหมารถคอกหมูมาฟังในคืนวันพระ บางคืนมีเป็น ๑,๐๐๐ คน หลังจากนั้นท่านอาจารย์ปัญญฯก็ตะเวนไปเทศน์ตามวัดต่าง ๆ ทั่วเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง ตลอดทั้งภาคเหนือ เป็นงานธรรมสังฆจร มีการนำหนังสือ “ผู้แดนพุทธภูมิ” ที่คุณพ่อกับคุณระบิล บุนนาค เดินทางไปถ่ายทำที่อินเดีย โดยครั้งที่ ๒ ป้าก็ได้เดินทางไปด้วยกับคณะถ่ายภาพยนตร์

ท่านอาจารย์ปัญญานันทะ และป้าแอ

อยากให้ป้าเล่าถึงบรรยากาศของวัดอุโมงค์ในช่วงแรกที่หลวงปู่ปัญญา มาจำพรรษา

เริ่มแรกคุณพ่อสร้างกุฏิให้ท่านปัญญายู่บริเวณลานบนเจดีย์ ภายหลังย้ายลงมาอยู่บริเวณกุฏิเจ้าอาวาสวัดอุโมงค์ปัจจุบัน เริ่มแรกท่านปัญญามีพระมาจำพรรษาด้วยคือท่านธรรมานันทะ มีอาจารย์พรรัตนสุวรรณ แต่เดิมท่านจำพรรษาอยู่ที่วัดศรีโขง ท่านเคยไปอยู่ที่สวนโมกข์กับท่านอาจารย์พุทธทาส วัดอุโมงค์ช่วงบุกเบิกมีพระจำพรรษาอยู่เพียง ๓ รูป คุณพ่อกีชวนคนถางป่า ล้อมรั้ว สร้างเสนาสนะต่าง ๆ ขึ้นมา วัดอุโมงค์ยุคนั้นถือว่าห่างไกลผู้คน ยังไม่มีการตัดถนนเข้ามา มีเพียงทางเกวียนเล็ก ๆ ตลอดสองข้างทางเป็นทุ่งนาของชาวบ้าน ช่วงนั้นคุณพ่อได้ขึ้นไปสร้างสำนักปฏิบัติธรรมบวkh้าบนดอยสุเทพไว้เป็นที่ปลีกวิเวก คุณพ่อได้แรงบันดาลใจจากเมื่อครั้งได้เดินทางไปท่องเที่ยวที่เมืองดาร์จีลิง (Darjiling) ได้เห็นโรงเรียนประจำตั้งอยู่บนภูเขา จึงอยากจะจัดตั้งโรงเรียนแบบนั้นบ้าง เมื่อมีความมั่นใจว่าจะบูรณะวัดอุโมงค์ให้สมบูรณ์จึงล้มเลิกความตั้งใจเช่นนั้น หันมาทำงานเผยแผ่อย่างจริงจัง

ป้าแอมเริ่มได้เข้ามาช่วยงานเจ้าชิ้นได้อย่างไร

หลังจากที่ป้าเรียนจบจากโรงเรียนการเรือน (มหาวิทยาลัยสวนดุสิตในปัจจุบัน) ป้าไปเรียนอยู่กรุงเทพฯ ได้ ๓ ปี ตอนเรียนปีหนึ่ง ปีสอง ป้าเรียนที่โรงเรียนการเรือนพระนคร ปีสามจึงได้แยกมาเรียนฝึกหัดครูอนุบาลหรือฝึกหัดครูการเรือน ที่เรียนครูเพราะคุณพ่ออยากเปิดโรงเรียนอนุบาล พ่ออยากทำโรงเรียนที่บวกห้าเหมือนที่ไปเห็นที่ดาร์จีลิงอย่างที่เล่าไป ภายหลังต่อมาคุณพ่อก็ได้ส่งน้องสาวป้า ๒ คนไปเรียนหนังสือที่ดาร์จีลิง ช่วงแรกที่ป้ากลับมาอยู่เชียงใหม่ ป้าเข้ามาช่วยงานคุณพ่อโดยทำงานตรวจรูปหนังสือพิมพ์ชาวพุทธ ตอนนั้นโรงพิมพ์ยังอยู่ที่ถนนมณีนพรัตน์ ก่อนที่จะย้ายมาอยู่ในวัดอุโมงค์เป็นช่วงที่พระอาจารย์เฉลิม ชุตินฺธโร ขึ้นมาช่วยงานหนังสือพิมพ์ชาวพุทธ ท่านเฉลิมมาเชียงใหม่ตอนปี พ.ศ. ๒๔๙๙ มีแม่ชีช่วยงานโรงพิมพ์อยู่ ๓-๔ รูป มีแม่ชีหนู แม่ชีเกสร แม่ชีคำพอง มีคุณประจวบ โภคทรัพย์ เป็นบรรณาธิการ ต่อมาเมื่อคุณพันธุ์เลิศ บุรณศิลป์ มาช่วยงานเป็นบรรณาธิการ มีท่านเฉลิมเป็นนักเขียน เนื้อหาหนังสือพิมพ์ชาวพุทธช่วงแรกออกเป็นรายเดือน เนื้อหาในเล่มเป็นการถอดเทปคำบรรยายของท่านอาจารย์ปัญญา และท่านอาจารย์พุทธทาสเป็นส่วนใหญ่ ต่อออกเป็นราย ๓ เดือนมาจนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา ๖๐ กว่าปีมาแล้ว

อนุสรณ์สามศาน์ทาสไตรรัตน์

ไตรทาส

หนึ่งท่านพ่อพุทธทาส (๑๑๘ ปี)

หนึ่งท่านพ่อพุทธทาสปราชญ์สวนโมกข์ ช่วยชาวโลกให้ปรีดีเปรมเกษมสันต์
จงใจเย็นว่างว่างวางเบาพลัน ไม่ยึดมั่นถือมั่นรู้ทันมาร
มองโลกในแง่ดีมีแต่ได้ ตายก่อนตายเป็นสุขสนุกสนาน
เป็นผู้รู้ผู้ตื่นขึ้นเบิกบาน ข้ามฝั่งถึงนิพพานศานติพร
น้อมมนโณนมัสการแต่ท่านพ่อ เป็นเนื้อหน่อพุทธธรรมนำศาสน์สอน
สืบทายาทศาสน์สูตรทูตนิรันดร์ เจ็ดสิบแปดปีก่อนสั่งสอนธรรม
นำแก่นแก่นพุทธศาสน์ประกาศแผ่ ถูกแน่วแน่มิผิดจิตขึ้นจำ
รู้แจ้งเห็นตามจริงสิ่งที่จำ พ่อจึงนำมาสอนทุกตอนจริง
เช่นนางสาวเก๋ตา หาโลกุตระ "อติมมยตา" วิมุตติสงบนิ่ง
อยู่เหนือชั่วเหนือดีมีเอนอิง "ว่างว่างว่าง" วางเบาจริงเหนือสิ่งใด
ฆ่าตัวกู ของกู สู้และเขา อีกตัวเราเผาผีที่เหลวไหล
รู้ตัวทั่วถึงพึงพระรัตนตรัย จักเป็นไท! ไมหลงเล่ห์เสนห์มาร
สัณมาสิบหิยยกฐกให้เห็น ชี้นะแนวประเด็นดังกล่าวขาน
พุทธพจน์แผ่เผื่อเหลือประมาณ พุทธธรรมนำพิจารณา
มีขุมทรัพย์จากพระโอษฐ์โสดาผล ธรรมโฆษณ์แบบยลให้ศึกษา
จดหมายเหตุพุทธทาสประกาศมา คู่มือตำราเพื่อสาธุชน
พ่อเป็นปราชญ์ฉลาดทาสพุทธะ เสียสละยิ่งใหญ่ใจกุศล
“เป็นบัณฑิตเฉลียวเหลือเหนือคนตน” อยู่อย่างต่ำนำมรรคผลให้ชนชม
“อนุสาวรีย์ที่สวนโมกข์” ช่วยระงับดับศอกโลกกรับผม!
เจ็ดสิบเก้าปีผ่านนานบรม ปราชญ์ชื่นชมสมชาติทาสตถาคต
“พุทธทาส” ฉลาดแหลมแถมพิเศษ สอนธัมมะละกิเลสสร้างครบหมด
“อุปาทานสี่นิวรรณ์ห้าฆ่าตามกฎ” กินกามเกียรตียศรสสบาย
ได้นางงามสุญญตาพาชีวิต คู่สมรสหมดสิทธิตลอดสาย
มีห้องพระไตรลักษณ์พักใจกาย เป็นปาวนายเหนือนิวรรณ์พ่อสอนเรา

มีปัญหามีปัญหามีสติช่วย
สติทันปัญญาไวไม่ชบเซา
แม่ทัพทำนาโลกสิ้นโรคเศร้า
ใครทำตามพ่อสอนสุขสำราญ
เสียงเจื้อยแจ้วแว่วหูอยู่ทุกเมื่อ
”พุทธทาสไม่ตาย“ได้ครั้นครอง
พุทธทาสยังอยู่คู่ธรรมะ
ให้เกิดสันติภาพสันติสุขทุกชีวิ
ส่วนบุคคลสังคมขึ้นชมชอบ
ตนพึ่งตนเพียงพอก็มีชัย
บรรยายธรรมไพเราะเสนาะโสต
สหายธรรมมากหน้าชั่วตาปี
ได้ศิษย์ดีศรีศาสน์ฉลาดแหลม
เทิดพุทธทาสพุทธธรรมนำใจเรา
สอนให้เขาเข้าถึงซึ่งความว่าง
พบสาม ส. พอเห็นได้เป็นไท!
ได้รู้เท่ารู้ทันรู้กันแก่
พ่อสอนดีมีธรรมสุขสำราญ
สุดดีพุทธทาสปราชญ์สวนโมกข์
ร้อยกวีเชิดชูบูชาธรรม

รู้เท่าทันกันแก้ด้วยหายโง่เขลา
จิตว่างว่างวางเบาเนนิพพาน
ใช้สติแก้ปวดร้าวเฝ้าประหาร
เร่งวิญญูณดับเย็นเช่นนั้นเอง
ใครได้ฟังไม่เบื่อหวานเหมาะเหมง
อยู่กับเพลงพระธรรมนำชีวิ
เสียสละเพื่อสุขทุกวิถี
สังคมมีดีอยู่คู่กายใจ
ใช้สิทธิ์ตามระบอบสอนนิสัย
อยู่เหนือโลกพ้นภัยทุกข์ไม่มี
ปราชญ์บัณฑิตท่านโปรดเป็นสักขี
“สวนโมกข์” ที่บางกอกได้บอกเรา
ช่วยสร้างเสริมเติมแซมแถมหายเหงา
หายมัวเมาเขลาหายสบายใจ
นี่คือทางให้สงบหลงใหล
อยู่อย่างไม่หลงเสน่ห์เล่ห์มนต์มาร
รู้แนวแน่รู้ชัดสัมผัสสาร
เราโชคดีจงสมานด้วยทานธรรม
โปรดชาวโลกโศกทุกข์หายได้ชื่นนำ
ตัวอักษรทุกคำทำสักการ

สองพ่อปัญญานันทะ (๑๑๓ ปี)

สองท่านพ่อปัญญาฯ แสนสามารถ
บรรยายธรรมคำคมปฏิภาณ
ครบร้อยสิบสามปีศรีศาสน์ทาสไทรรัตน์
ชีทางบรรเทาทุกข์สุขเกษมมา
พ่ออุทิศใจกายถวายพุทธ
ชี้แนะนำทำให้ดูบูรณ

สมเป็นปราชญ์เมืองใต้ใจห้าวหาญ
ให้นามท่าน “แม่ทัพธรรม” นำประชา
สอนให้คนปฏิบัติพุทธศาสนา
ให้ชนเปรมปรีดาสำราญรมย์
เผยแผ่ธรรมบริสุทธิ์แสนเหมาะสม
ปราชญ์ขึ้นชมสมจินต์ทางวิญญูณ

พ่อเชื่อมั่นเลื่อมใสพระไตรรัตน์
ให้ละดีหนีชั่วตลอดกาล

ปลูกธรรมนำสุขสนุกสนาน
มีแอมไอ่ให้เห็นเป็นตำรา
สอนถูกต้องดีงามไปตามกฎ
เจ็ดสิบกว่าพรรษาเป็นอาจณ

เป็นนักปราชญ์เมืองใต้ได้อุทิศ
ผู้เห็นงามเป็นสุขทุกเวลา
ผุดฟุ้งง่ายได้ธรรมรส
ทั้งเบื้องต้นท่ามกลางอย่างต้องมนต์
สิ้นสงสัยไหลหลงพันดวงผี

สิ่งอุบาทว์ชาติชั่วพันตัวกรรม
พ่อเทศน์ธรรมไปทั่วทุกทิศา
"ทั่วเทศาวิเทศา" นิมนต์ไป

ใช้ชีวิตคำคุ้มขุมบุญชาติ
มิให้หลงมลายฝ่ายตาม
เช่นหมอดูคู่หมอลดาโดนดำนัก
ใครจะชมจะชังมิหวังใด

สังฆารดับลบลาลโลกโคกชาวพุทธ
สร้างโบสถ์ให้จุพาหลายอาคาร
ศาสนวัตถุระบุดัด
ทั้งนามธรรมรูปธรรมศรัทธาไทย

ครบร้อยปีที่พ่อเฝ้าหล่อหลอม
สุดบรรยายให้หมดจดประเด็น
โลกสรรเสริญเยินยอพ่อแม่ทัพ
ผดุงธรรมนำพุทธพิสุทธิทาน
สุดดีพ่อไว้ได้ความสุข
มีบันเทิงเรงมัยขมนิพพาน
เดินตามรอยเท้าพ่อก็สนุก
ให้ลูกลูกชาวโลกจงโชคดี

สอนให้คนข้ามวัฏสังสาร
เป็นตำนานสูตรพ่อสอนต่อมา
ปัญญาญาณหวานหูผู้ศึกษา
ตรงตามสูตรศาสนาพระมุนินทร์
คำสะอาดหมดจดพุทธศิลป์
แผ่พุทธธรรมนำศิลป์ตลอดมา
ใช้ชีวิตเพื่อชาติศาสนา
เสริมสติปัญญามหาชน
เอื้อนเอ่ยคำปรากฏมีเหตุผล
ทุกทุกคนพึงจบเคารพธรรม
ไร้อับริยปัญญาอุปอุปถัมภ์
ผลขึ้นนำกรรมคืออยู่ที่ใจ
สมนามท่านปัญญาฯ ทุกสมัย
พ่อเราไม่ได้บัตนัดตามวัน
พ่อเชี่ยวชาญเชิงฉลาดนรกสวรรค์
เตือนสติตามทันปัญญาไว
ด้วยความรู้รักมิหวั่นไหว
เพียงเพื่อให้ลูกตื่นจิตขึ้นบาน
ไม่พิสุทธ์พิเศษเหตุเล่าขาน
ให้สงฆ์ท่านใช้ทำกิจพระวินัย
ภายในวัดชลประทานฯอาคารใหม่
ผู้พบเห็นอุ่งใจสงบเย็น
ชนยินยอมสาธุทุกท่านเห็น
เอาแต่ที่ดั่งดีเด่นเป็นพยาน
กิตติศัพท์รับเหตุผลคนกล่าวขาน
“สมขนานนามพุทธโทโพธิญาณ”
รู้ระดับดับทุกข์เกษมศานต์
พาวิญญูณเย็นน่านาชีวี
เมื่อทำงานไม่ทุกข์พระชินสีห์
นำชีวีพาชีวีลักขีเทอญ

สามเจ้าพ่อขึ้น ปราชญ์ล้านนา (๑๒๘ ปี)

สามเจ้าพ่อขึ้นชาติปราชญ์เมืองเหนือ
สร้างสวนพุทธธรรมเป็น"อภิตารา"
เป็นบุญชาวล้านนา"มหากุศล"
ปราชญ์บัณฑิตพิสุทธิ์สุดดี

วันที่แปด พ.ค.พ่อมาเกิด
พ.ศ. สองสี่สามเก้า งามเด่น
มีพ่อแม่แลเลี้ยงกล่อมเกลี้ยงเลิศ
ได้นามใหม่ชายขึ้นชาญเขาวี
เป็นทั้งปราชญ์บัณฑิตจิตสูงส่ง
สุไรวรณ สุตตา สถาวร
พระบารมีสืบทักษ์ประภัสร์ผ่อง
ได้ทั้งพ่อทั้งพี่ที่รักเตือน

เป็นบรมครูผู้ประเสริฐ
เกิดทายาทศาสน์คู่ดวงจิต
คติธรรมประจำจิตชีวิตพ่อ
ชีพสะอาด ประหยัดซื่อสัตย์พลัน
เสียสละชนะใจไม่ประมาท
กรรมดีงามตามเป็นจริงหนอพ่อสั่งวร
เอาห้องนอนเป็นป่าช้าชีวาจบ
ฆ่าตัวกูของกูสุและเรา

ผลงานพ่อเหลือหลายมากมายนัก
อายุหนึ่งร้อยปีที่ท่านตาย
ศาสดาทงพุทธสุทธิ์ประเสริฐ
พ่อฝากไว้ให้เห็นสมเป็นครู

แะสวนพุทธธรรมจำดวงจิต
แมกหมูไม่มรณขึ้นชีวัน
ทั้งรูปธรรมนามธรรมนำให้เห็น
เพียงหนึ่งในล้านล้านสิ่งยังมั่นคง

สละทรัพย์หยาดเหงื่อเพื่อพระศาสนา
แม่หลวงศาสนา"เป็นอนุสาวรีย์"
ได้มนุษย์สืบสนธิ์สมศักดิ์ศรี
เป็นพุทธพิธีที่บำเพ็ญ!

ถูกขังามเปิดโลกให้พ่อได้เห็น
ลืมหาดูอยู่เป็นแสนโชคดี โชคดี โชคดี
จึงเป็นลูกแสนประเสริฐ สวยชูศรี
เรียงชุมสาย ร่มยชีวี สุรีย์พร
เกิดดำรงพุทธศาสน์มารตไชยศร

ฉายภาพกรตอนเพ็ญเด่นดวงเดือน
พ่อได้ส่องสว่างให้มิตรหมายเหมือน
ดุจเสมือนสหายธรรมนำชีวี
เป็นปฐมให้เกิดก่อศักดิ์สิทธิ์
อยู่เหนือสิ่งมีพิษอย่างนิรันดร์
ประกาศต่อพระไตรรัตน์ตามสัตย์นั้น
ถ่อมตนฉันท์อดทนผลเป็นพร

ตลอดชีพเพื่อชาติพุทธศาสน์สอน
ทุกชั้นตอนฝากงานไว้ให้กับเรา
ใช้ศาสน์เป็นโลงศพหายโง่เขลา
มองเขาเป็นเพื่อนเกิดแก่และเจ็บตาย
สุดแสนจกบรรยายให้หมดหมาย
คติธรรมแทนไว้ให้เราดู
ชีพประวัติล้ำเลิศแสนสวยหรู
ไผอยากฮู้ เงินไปเจียงใหม่กัน
ใช้ชีวิตไม่ทุกข์เสพสุขสันต์
จกบ่โฆษณาผดพลันผ่ด้วยตน
ผลงานพ่อดีเด่นเป็นมรรคผล
ร้อยเป็นนิพนธ์พรรณนา

กึ่ง...เพราะเห็นทุกข

พระอธิป อธิปัญโญ

ชายหนุ่มวัยทำงานคนหนึ่งเดินคอตกลอยในบริเวณวัด สีหน้าดูบอกรบุมไม่รับเสียเลย เขาเดินไปนั่งนิ่ง ๆ อยู่คนเดียวที่ศาลาทำน้ำ ไม่นานหลังจากนั้นสมภารวัดวัยชราซึ่งกวาดลานวัดอยู่ไม่ไกลนัก ก็ค่อย ๆ เดินเข้ามาอย่างเงิบ ๆ พร้อมทั้งวางไม้กวาดพาดที่ต้นไม้อพ้อเป็นเสียงเตือนว่ามีคนมา แต่สำหรับคนอมทุกข์แล้ว เขาแทบจะไม่เปิดหูรับรู้เสียใจ ๆ รอบข้างเลย เพราะเขาเฝ้าจมอยู่กับความคิดของตนกลับไปกลับมาเหมือนดังหนูติดอยู่ในกรงดัก

สมภารเฒ่ากระแอมเบา ๆ พอให้เขารู้ตัว แล้วพูดด้วยน้ำเสียงแห่งความเมตตาว่า “แบกความทุกข์เรื่องอะไรอยู่หรือพ่อหนุ่ม” ชายหนุ่มหันมาทางพระผู้เฒ่าพร้อมหนึ่งอึ้งอยู่ครู่หนึ่ง แล้วคลุกเข้าก้มลงกราบพระเหมือนคนคู้วัด เขยื้อนมานั่งตามสบายเถอะนะ สมภารเฒ่าพูดพร้อมทั้งเดินไปนั่งอีกฝั่งหนึ่งของม้านั่งในศาลาซึ่งสูงกว่าเล็กน้อย และมองหนุ่มอมทุกข์ด้วยความสงสาร “หลวงพ่อกำลังคิดถึงธรรมไม่หลงเหลืออยู่ในโลกแล้วใช่มั้ยครับ” ชายหนุ่มกล่าว พระผู้เฒ่ายิ้มเล็กน้อยแล้วกล่าวตอบด้วยน้ำเสียงดังผู้ทรงภูมิว่า “เมื่อคนเราประสบกับสิ่งที่ไม่เป็นที่น่าพอใจ หรือต้องพลัดพรากจากคนรัก ของรัก อันชอบใจ หรือปรารถนาใดๆ แล้วไม่สมดังใจ ก็มักสับสนในใจกันว่า โลกนี้ไม่ยุติธรรม

แน่นอนว่าความยุติธรรมตามความพอใจของคนนั้นๆ ไม่ได้มีจริงเสมอไป แต่ถ้าเรียนรู้อย่างเข้าใจความจริง ด้วยความมีสัมมาทิฐิแล้ว โลกนี้ยุติธรรมทุกอย่างในตัวของมันเอง คือ ยุติโดยธรรมหรือสมบูรณ์แบบตามธรรม ตามเหตุปัจจัยในตัวของมันเอง เนื่องด้วยเพราะมีเหตุปัจจัยเช่นนี้ ผลก็ย่อมเป็นเช่นนี้ เอาหละเธออาจจะยังไม่เข้าใจหรือรับไม่ได้ แต่ขอให้เธอทำไว้ในใจว่า มันคือธรรมดาโลก

ชายหนุ่มนั่งฟังเหมือนจะติดตาม ใบหน้าดูพอรับบุญขึ้นบ้าง “พ่อหนุ่มไปเดินเล่นสวนป่าทำวัดกับหลวงพ่อมัย” พระผู้เฒ่ากล่าวเชื้อเชิญ พร้อมลุกขึ้นออกเดินนำ ชายหนุ่มพนมมือรับคำพร้อมลุกเดินตาม ระหว่างทางสมภารวัดให้ชายหนุ่มถือท่อนไม้ฟืนใหญ่ท่อนหนึ่งเอาไปด้วย ทั้งสองเดินไปผ่านแมกไม้ไปด้วยความเงียบ ความคิดในหัวของชายหนุ่มผู้นี้ก็พลอยระบับลงไปด้วย เหลือไว้แต่ความรู้สึกใหม่เกิดขึ้นมาคือ รู้สึกหนักแขนปวดกายไปหมด ไม่นานเขาก็เอ่ยถามขึ้นว่า “หลวงพ่จะให้ผมถือท่อนไม้นี้ไปที่ไหนครับ ยังอีกไกลมั๊ยครับ ผมรู้สึกหนักแขนไปหมดแล้วครับ” พระชราผู้ทรงภูมิเยี่ยมเล็กน้อยแล้วกล่าวว่า “ถ้าเรารู้สึกว่าท่อนทุกชิ้นนี้มันหนัก เธอก็วางมันทิ้งเสียสิ ประโยชน์อะไรกับการที่บุคคลต้องแบกกองอุจจาระไว้บนศีรษะแล้วเดินไปมาอยู่กับกองกลิ่นอันเหม็นเช่นนั้น” ชายหนุ่มวางท่อนไม้อย่างระมัดระวัง พร้อมกันนั้นความรู้สึกเหนื่อยหนักก็พลอยหายไป ด้วยมีความรู้สึกสบายตัวโปร่งโล่งใจขึ้นมาอย่างบอกไม่ถูก สมภารผู้รู้ไม่รอช้าเมื่อเห็นอาการที่เปลี่ยนไปของชายหนุ่ม ท่านจึงกล่าวเราะใจขึ้นมาว่า “พ่อหนุ่มเอ๋ย เธอเห็นมั๊ยเวลาใจมันแบกอะไรไว้ มันทุกข์มันหนักเพียงใด ยิ่งนานยิ่งหนักขึ้น ๆ เมื่อใดที่เรารู้เห็นทุกข์นั้นตามที่มันเป็น แล้วละวางหรือโยนมันทิ้งไปเสียใจก็สบาย” ชายหนุ่มทรุดตัวลงกราบอย่างนอบน้อมที่พื้นพร้อมหยดน้ำตา และใบหน้าที่ดูสว่างใสขึ้น พร้อมกล่าวคำขอบคุณพระผู้เมตตาให้แสงสว่างทางใจแก่เขา...

เรื่องราวที่สื่อสภาพจิตใจของผู้แบกทุกข์ข้างต้น อาการเช่นนี้คงเคยเกิดขึ้นกับชีวิตของทุกคนมาแล้วไม่มากก็น้อย บางคนกว่าจะยอมวางทิ้งมันลงได้ก็เจ็บนานเจียนตาย หรือบางคนก็หมดความอดทนพร้อมทั้งชีวิตไปกับมัน หวังว่าโลกนี้ให้จบ ๆ ไปทีหรือบางคนทนเรียนรู้ทุกข์เช่นนี้อย่างเข้าใจ พร้อมสลัดทิ้งมันไปอย่างผู้มีปัญญา

คำว่า ทิ้ง อันกินความหมายถึงอาการที่ ละ วาง นำออก สลัดออก ปลด ปล่อย กำจัด ถ้าว่าตามนัยนี้คงไม่มีใครไม่เคยมีการกระทำในลักษณะข้างต้นเป็นแน่ หรือบางทีอาจอยู่ในสภาพผู้ถูกกระทำ ถ้าเป็นวัตถุสิ่งของ หรือสิ่งมีชีวิตที่เหลือ เกิน ไม่ต้องการ ไม่เป็นที่พึงใจ เกะกะ น่ารำคาญ การจะนำออกหรือทิ้งมันไปคงไม่ยากนัก ยิ่งถ้าทิ้งไปได้แล้วอาจสบายใจไปหลายมือ แต่พอเป็นเรื่องบุคคล สิ่งมีชีวิตอื่นๆ หรือวัตถุที่พึงใจแต่มีเหตุที่ต้องสละ หรือสลัดทิ้งไปย่อมทำได้ไม่ง่าย และรู้สึกเสียดแทงใจไม่น้อย ตามแรงยึดและการให้ความสำคัญของบุคคลหรือสิ่งนั้น ๆ

และยิ่งไปกว่านั้น ถ้าเป็นเรื่องของนามธรรมที่เกี่ยวกับจิตใจ ยิ่งไม่
ง่ายเลยที่จะสลัดทิ้งสภาวะนั้น ๆ ออกไปได้ และสิ่งสำคัญที่กำลังแสดงให้เห็น
ทราบนี้ก็คือ การสลัดทิ้งทวิภูมิความเห็นผิด กิเลส ตัณหา สภาวะทุกข์ และ
อุปนิสัยต่างที่เป็นเหตุแห่งอกุศลออกจากจิตใจนั่นเอง แม้หลายคนอาจรู้และ
เข้าใจได้อยู่ว่าของเสียทางใจเหล่านี้ประหัดประหาร ย้าย และเป็นเหตุแห่ง
ความทุกข์ เศร้าหมอง อึดอัด ร้อนรุ่ม เสียตแวงและเป็นข้าศึกต่อจิตใจอย่าง
มาก แต่แม้คนส่วนหนึ่งจะรู้ว่าสาเหตุมาจากอะไร ก็ไม่ง่ายเลยที่จะสลัดทิ้ง
มันไป ให้เสมือนวัตถุสิ่งของที่เสีย สกปรก รุงรัง น่ารังเกียจ เพราะถ้ามัน
ง่ายโลกคงไม่กระทบกระทั่งกันและรุ่มรวยกันขนาดนี้

เราเกิดมาในโลกอย่างได้เรียนรู้ในการรับ และทั้งสิ่งต่าง ๆ อยู่ทุก
วันและสุดท้ายแห่งการทิ้งก็คือ ต้องทิ้งกายนี้ไป คนรัก ของรัก ทรัพย์ต่าง
ก็ต้องพลอยทิ้งเขาไปพร้อมกับชีวิตที่แตกทำลายไปเช่นกัน แต่แล้วคนทั้ง
หลายก็ยังมักเสียโอกาสแห่งการเรียนรู้ความจริง เขาจึงถือสิ่งที่ควรทิ้งและ
ละทิ้งในสิ่งที่ควรต้องถือ ดังนั้นเมื่อยังมีลมหายใจอยู่ผู้มีปัญญาควรฝึกใจ
ตน ให้เป็นผู้ถือสิ่งที่ควรถือ ทั้งสิ่งที่ควรทิ้งก่อนที่ต้องจากโลกนี้ไปอย่างไร
การต่อรอง

สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เราควรทิ้งนั้น มีนัยยะอย่างไรจะนำ
ข้อความบางตอนในส่วนหนึ่งจากพระสูตรต่าง ๆ มาเป็นตัวอย่างพอสังเขป

“ตถาคตตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เพราะสิ้นตัณหา คลาย-
ตัณหา ดับตัณหา สละตัณหา สลัดทิ้งตัณหาโดยประการทั้งปวง”

“เพราะเราสละกาย ปล่อย ละ สลัดทิ้งส่วนแห่งกิเลสได้แล้ว จึงได้
ความรู้แจ้งอรรถ ความรู้แจ้งธรรม และความปรารถนาอันประกอบด้วยธรรม
เมื่อเรามีปรารถนาแล้ว ปิตีย่อมเกิด เมื่อใจมีปิติ กายย่อมสงบ เรามีกาย
สงบแล้วย่อมเสวยสุข เมื่อมีสุข จิตย่อมตั้งมั่น”

“เมื่อภิกษุเห็นอารมณ์เป็นที่เกิดขึ้น เป็นที่หมักหมม และเป็นที่
ท่องเที่ยวแห่งทวิภูมิลเหล่านั้นตามความเป็นจริงด้วยปัญญา อันชอบอย่างนี้ว่า
นั่นไม่ใช่ของเรา เราไม่เป็นนั่น นั่นไม่ใช่อัตตาของเรา ก็ละสลัดทิ้งทวิภูมि
เหล่านั้นได้”

"เธอทั้งหลาย ควรทำความขัดเกลากิเลสด้วยความคิดว่า ชนเหล่าอื่นจักยึดติดถือมั่นทักขิณของตน สลัดทิ้งได้ยาก ในเรื่องนี้เราทั้งหลายจักไม่ยึดติด ไม่ถือมั่นทักขิณของตน สลัดทิ้งได้ง่าย"

จากเนื้อหาต่าง ๆ ที่ยกมาจากพุทธพจน์นำมาประกอบ คงพอแสดงให้เห็นในหลักการได้ว่า ชีวิตควรทิ้งอะไร จิตใจจึงสว่าง แน่หนอนว่าอาจตรงข้ามกับวิถีของคนในสังคมที่เราเห็น ที่ใช้ชีวิตแบบของไม่ดี ไม่สลัดทิ้งดันไปสลัดทิ้งของดี เช่น ทิ้งศีล ทิ้งธรรม ทิ้งความเพียร ทิ้งทางมาแห่งกุศลต่าง ๆ ตลอดถึงทั้งหน้าที่ทางโลกแบบไร้คุณธรรม เช่น ทิ้งพ่อ ทิ้งแม่ ทิ้งลูก ทิ้งสังคมแวดล้อมเอาแต่ผลประโยชน์ใส่ตัว เป็นต้น

แล้วเราจะใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างไร จะถือสิ่งใดควรทิ้ง ทั้งสิ่งใดควรถือ หรือจะทิ้งสิ่งใดควรทิ้ง ถือสิ่งใดควรถือ เรามีโอกาสเลือกได้ด้วยตนเอง

“การต้องตกอยู่ในสภาวะผู้ถูกทิ้ง อาจรู้สึกเจ็บในใจ
แต่ยังไม่เจ็บปวด เท่ากับการทิ้งคุณธรรมในใจตน
บุคคลใดทิ้งคุณธรรมในตน กลับถือเอาอกุศลแทน
เขาย่อมเหมือนผู้ถูกทิ้งไปแล้วในทางแห่งความมีตณัน”

ผลงาน "วิปัสสนา-ภาชนะ" ของมณฑิเยร บุญมา จัดแสดงครั้งแรก
 ในเทศกาลศิลปะเชียงใหม่จัดวางสังคม ครั้งที่ ๒ ปี พ.ศ.๒๕๓๖
 ณ บริเวณลานธรรมเจ้าขึ้น วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม
 โดยชิ้นงานประกอบไปด้วยดินเผา ทองเหลือง ตะกั่ว ไม้ กระดาษและขี้เถ้า
 บุคคลในภาพคือเจ้าของผลงานที่กำลังกวาดใบไม้รอบ ๆ บริเวณลานจัดแสดง
 (ภาพประกอบโดย Studio OK)

วิปัสสนา-ภาชณะ

สตฺตฺติโอเค

ขามดินเฝากว่า ๖๐๐ ปี ถูกจัดเรียงรายขึ้นสูง ๒๔ ชั้น เกิดเป็น
กำแพงทรงกลมภายใต้เงาไม้ร่มเย็น เชื้อเชิญผู้มาเยือนให้หยุดพิจารณา
นอกจากสื่อแทนสมาธิอันแน่วแน่แล้ว ความตั้งมั่นที่ทำให้เกิดสมดุสนั้น
เปรียบราวกับการบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุธรรม ทว่าสื่อถึงผู้ยึดติดกับการ
บริโภค เชื่อมต่อกับตะเกียบโลหะที่ดูคล้ายกระดูกนี้วคน ขณะคีบผ้าเช็ด
ปากสีแดงที่พิมพ์ภาพศึกษากระดูกช่องปากและฟัน ซึ่งติดตั้งกระจายอยู่
ตามต้นไม้รายล้อมผลงาน ชวนให้คิดถึงการจัดเลี้ยงแด่ดวงวิญญาณที่
หิวโหยหรือการไขว่คว้ากอบโกยในชีวิตทางโลกย์

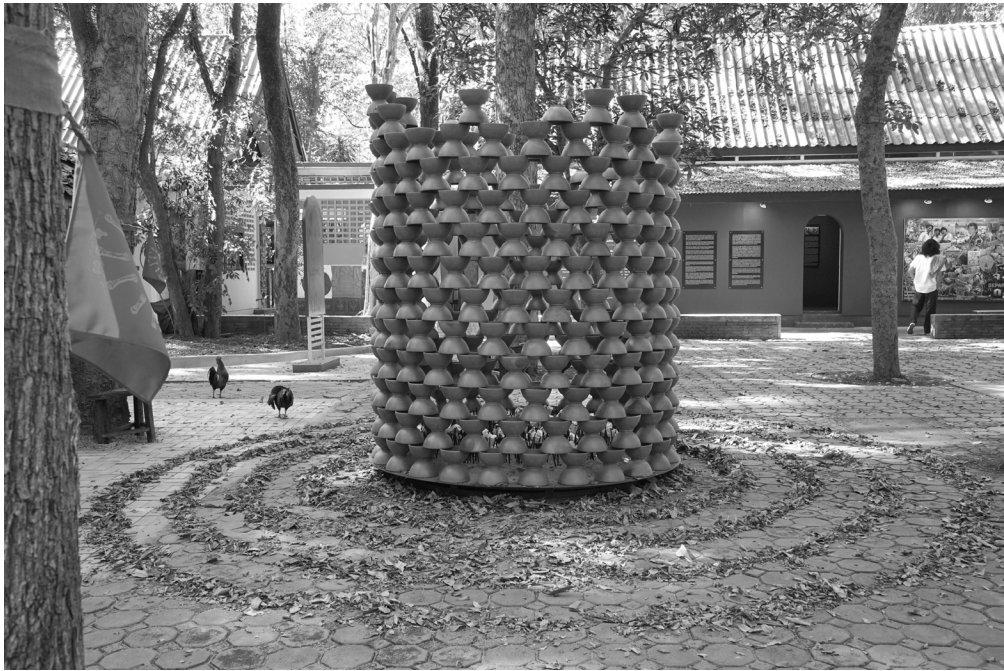
การวางทับซ้อนกันของขามดังกล่าว โดยสลักรว่าหมายประกบกัน
ยังแทนการขัดกันระหว่างคู่ตรงข้าม ระหว่างเส้นทางสู่การดับสูญ ซึ่งศิลปิน
ได้อ้างถึงความหิวโหยกับการค้นคว้าหาทาง ตรัสรู้ยามพระพุทธเจ้าบำเพ็ญ
ทุกรกิริยา ความสมดุลคือทางออกจากความขัดแย้งระหว่างตัวตนกับการ
หลุดพ้น กำแพงภาชนะที่เว้นช่องว่างเล็กน้อย ปลุกความรู้สึกไม่มั่นคง
พร้อมพังทลายได้ทุกเมื่อ พื้นที่ภายในกำแพงที่ถูกปิดกั้น ยังประกอบด้วย
ตะเกียบไม้จำนวนมาก บ้างก็ถูกเผาไหม้ปะปนเถื่อนถ่าน บ้างก็คืบก่อนกระ-
ดาษที่ย่ำอาภัพกะโหลกศีรษะ ซึ่งศิลปินได้ถ่ายทอดมาจากตำรากายวิภาค
มนุษย์ ในการศึกษาและสร้างผลงานชุดนี้

“วิปัสสนา-ภาชนะ” ถูกสร้างขึ้นอีกครั้งตามต้นฉบับและติดตั้งในตำแหน่งเดิม ภายในพื้นที่ของวัดอุโมงค์ ซึ่งมณฑิรได้จัดแสดงผลงานชิ้นนี้ในปี ๒๕๓๖ ร่วมกับเทศกาลศิลปะเชียงใหม่จัดวางสังคม ครั้งที่ ๒ โดยการริเริ่มของกลุ่มศิลปินในเชียงใหม่และนักศึกษาศิลปะที่เขากัลลัษิต กระบวนการสร้างผลงานชุดนี้ขึ้นอีกครั้ง เริ่มต้นจากการที่นาวันและทีมงานได้กลับไปค้นคว้าจุดกำเนิดและศึกษาถึงที่มาที่ไป กระทั่งพบแนวคิดสำคัญที่เชื่อมต่อกับบริบทพื้นที่ และยังสะท้อนให้เห็นการทำงานร่วมกับชุมชน หัตถกรรมบ้านเหมืองกุง แหล่งเครื่องปั้นดินเผาเก่าแก่ของเชียงใหม่ที่มณฑิรรับแรงบันดาลใจ จนได้ร่วมมือกับช่างปั้นในการสร้างผลงานศิลปะชิ้นหลายชุด

อนึ่ง ระหว่างการจัดแสดงผลงานชิ้นนี้ในครั้งแรกนั้น มณฑิรมักใช้เวลามากกว่าไปไม่รอบ ๑ บริเวณผลงาน ประหนึ่งว่าเป็นการปฏิบัติธรรมของตน ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นเอง เขายังได้สร้างผลงานศิลปะอีกหลายชิ้นที่มีกระบวนการคล้ายคลึงกัน ผลงานที่ประกอบด้วยเครื่องปั้นดินเผาและวัสดุประเภทบาง กลายเป็นแบบฉบับในงานศิลปะของเขา จากแนวคิดพุทธศาสนาอันสะท้อนถึงความไม่เที่ยง ดังพุทธพจน์หนึ่งที่เขามักกล่าวถึงบ่อยครั้งว่า “ชีวิตของสัตว์เหมือนภาชนะดิน ซึ่งล้วนมีความสลายเป็นที่สุด” (สพฺพํ เกทปฺปฺยณฺติ เอวํ มจฺจานฺ ชีวิตํ)*

* ที.มหา. ๑๐/๑๔๑, ขุ.มหา. ๒๗/๑๔๕

"วิปัสสนา-ภาชนะ" ถูกสร้างขึ้นใหม่อีกครั้ง โดย นาวิน ลาวัลย์ชัยกุล
 ลูกศิษย์คนสำคัญของมณเฑียร และทีมงาน Studio OK จัดแสดงในงาน
 "จากไป กลับมา" (Departed < > Revisited) ในวาระที่ครบรอบ ๒๐ ปี
 การจากไปของมณเฑียร บุญมา ผู้เป็นอาจารย์ จัดแสดง ณ
 บริเวณลานธรรมเจ้าขึ้น วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม ธันวาคม ๒๕๖๓

ใบสมัครสมาชิกธรรมสาส์นชาวพุทธ
โดย คณะพุทธนิคม เชียงใหม่

ข้อมูลผู้สมัครสมาชิก () สมัครสมาชิกใหม่ () ต่ออายุสมาชิก
ข้าพเจ้าชื่อ.....นามสกุล.....เพศ () ชาย () หญิง () ไม่ระบุ
ที่อยู่ในการจัดส่ง เลขที่.....หมู่.....ตำบล/ถนน.....อำเภอ/เขต.....
จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....อีเมล.....
โทรศัพท์

() เพื่อถวายเป็นมิตรา (ส่งให้กับโรงเรียน/ห้องสมุด/เรือนจำ ฯลฯ)
โดยกรุณาส่งไปที่.....เลขที่.....หมู่.....ถนน.....
ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์

มีความประสงค์ขอรับเป็นสมาชิกธรรมสาส์น “ชาวพุทธ” ประเภท
() 1 ปี () 2 ปี () (ระบุ) ปี
(อัตราค่าบำรุง ปีละ 150 บาท ต่างประเทศปีละ 250 บาท)
โดยเริ่มตั้งแต่วันที่...../ ฉบับที่ (ธรรมสาส์นชาวพุทธจัดพิมพ์ 4 เล่มต่อ 1 ปี)

วิธีการชำระ

พร้อมกันนี้ได้ชำระเงินจำนวน.....โดย

- () ธนาคารดี หรือเช็คไปรษณีย์ สั่งจ่าย ป.ท. มช. เชียงใหม่
- () โอนเงินเข้าบัญชี น.ส.เพ็ญฉาย สิโรตธ ธนาคารกรุงไทย สาขานนทบุรี
บัญชีออมทรัพย์ เลขที่บัญชี 521-0-02148-3

กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงิน พร้อมใบสมัครสมาชิกได้ตามช่องทางดังนี้

- น.ส.เพ็ญฉาย สิโรตธ (ผู้จัดการธรรมสาส์นชาวพุทธ)
วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม ถ.สุเทพ ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
- โทรศัพท์ : 094-491-8978, 084-611-1563, 082-191-3626
- อีเมล : buddhanikomcm@gmail.com, chao_buddha@hotmail.com
- www.watumong.info

สมัครสมาชิกธรรมสาส์นชาวพุทธ

" คตมจริง มนุสสโมได้เกิดมาเพื่อคตม
เจริญอยู่กับตรรกะ, พหุกิจของเขาคือ
ทำกรรมเพื่อขโมยชีวิตนี้
เป็นวิธีเร็วบนฝักหนัด ตรรกะนั้นไปจาก
ตรรกะเร็วบนอยู่แต่ในคตมเกิดแล้วเกิด
อีกเท่านั้น "

วิมลวิมล.

